

Jaarverslag 2000

AMSTERDAMS
Historisch Museum

Foto omslag
Peter Stigter, Tilburg

Styling
Mariël Kampshof

Jaarverslag 2000

Het Amsterdams Historisch Museum vormt samen met het Museum Willet-Holthuysen de Dienst Historische Musea van de gemeente Amsterdam. Als zodanig vallen deze musea onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Het Amsterdams Historisch Museum stelt zich ten doel om de historische verzameling van de stad Amsterdam te beheren, te behouden, selectief uit te breiden en voor een zo breed mogelijk publiek te ontsluiten en te presenteren. Het museum wil tevens inzicht geven in het functioneren van de hedendaagse samenleving, waartoe kennis van het verleden noodzakelijk is.

Dit algemene jaaroverzicht is een verslag van activiteiten. Het financiële en het sociale jaarverslag worden apart uitgegeven en zijn bij het secretariaat op te vragen.

AMSTERDAMS
Historisch Museum

Inhoud

3	Woord vooraf
5	Presentatie
5	Tijdelijke tentoonstellingen
12	Permanente tentoonstelling
13	Publicaties in het kader van tentoonstellingen/collectie
13	Educatieve publicaties
13	Overige publicaties door medewerkers
14	Lezingen door medewerkers
14	Evenementen
16	Educatie en informatie
18	Collectie
20	Archeologie
22	Museum Willet-Holthuysen
24	Samenwerking
27	Aders van het museum
28	Bijlagen
28	Overzicht van evenementen
30	Tentoonstellingen in 2001
31	Bezoekersaantallen
33	Bestuur van de Stichting Amsterdams Historisch Museum
33	Leden van het Genootschap Amsterdams Historisch Museum
34	Annual Report Summary
<i>middenkatern</i>	2000: een topjaar voor schilderijenrestauraties

Woord vooraf

AANWINST

Rijtuigparasol, waaier en diverse kant- en borduurstalen, circa 1900 en later
Parijs, Brussel, Sankt Gallen en andere productiecentra
kant, zijde, katoen, ivoor, parelmoer
inv.nrs. KA 20517 t/m KA 20519.1/31

Salomon Benjamin Hiegentlich (1884-1964) kwam als tienjarig jongetje in dienst bij T.M. Mendelson, een winkelier in kanten en luxe fournituren. In de zaak in de Leidsestraat werden handgemaakte en machinaal vervaardigde kanten uit Parijs, Lyon en Brussel verkocht, alles van de beste kwaliteit. Ook het zware borduurwerk uit Sankt Gallen was er te koop, evenals linten, pailletten, veren en andere passementen. Later zetten Hiegentlich en een nicht van Mendelson de zaak samen voort. Zij was verantwoordelijk voor de winkel en hij nam de inkoop van buitenlandse kanten en modeartikelen op zich. De firma T.M. Mendelson was te goeder naam en faam bekend en leverde zelfs – kostbaar goudkant – aan koningin Wilhelmina. Toch ging de zaak in 1936 als gevolg van de economische crisis failliet. Hiegentlich ging op bescheiden schaal door vanuit zijn huis aan de Prinsengracht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de zaak als joods bedrijf door de Duitsers geliquideerd. Na 1945 kende de firma Mendelson nog een korte opleving, maar de vraag naar kant nam langzaam maar zeker af. De weduwe Hiegentlich schonk het museum onder meer een deel van de oude winkelvoorraad. Bijzonder is dat aan veel kanten nog de originele loodjes hangen met het stempel van de firma Mendelson.

Het beleid van de Amsterdamse kunstinstellingen, hun plannen en hun doelen, wordt telkens voor vier jaar bepaald in een door de gemeenteraad goedgekeurd gezamenlijk Kunstenplan. De meeste instellingen leveren daartoe een beleidsplan aan, zo ook het Amsterdam Historisch Museum. In 2001 gaan we de derde periode van vier jaar in. In het verslagjaar is dan ook een beleidsplan 2001–2004 voor het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen tot stand gekomen.

De Amsterdamse Kunstraad bracht op basis van het door ons ingediende beleidsplan een positief advies uit en medio december 2000 heeft de gemeenteraad het Amsterdamse Kunstenplan 2001–2004 vastgesteld.

Uit het Beleidsplan 2001–2004: een 'quick tour'

Een belangrijke beleidslijn met betrekking tot de presentaties in het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen is de werving van nieuwe publieksgroepen. Veel aandacht heeft daarbij de aantrekkelijkheid van het museum voor de internationale bevolking van Amsterdam en de weerspiegeling van die bevolking en hun geschiedenissen in de presentatie. Dat resulteerde onder andere in het opnemen van persoons- en cultuurgebonden voorwerpen en verhalen in collectie en presentatie. De komende jaren zal in het beleid meer de nadruk worden gelegd op het proces van acculturatie en op interactie door middel van tentoonstellingen, evenementen en collectievorming. Daarbij is samenwerking met andere instellingen, zoals het Tropenmuseum, het Beeldverzamelgebouw en het Instituut voor Migratie Studies van de UVA, van groot belang. Tevens zal het aantal museumdocenten speciaal voor verschillende allochtone publieksgroepen aangetrokken, worden uitgebreid.

De vernieuwing van enkele zalen in de permanente presentatie staat op het programma. Ook zullen in de permanente presentatie regelmatig kleine wisselingen plaatsvinden, waardoor het museum aantrekkelijk blijft voor herhalingsbezoek. Bovendien is de bedoeling meer wisseling te brengen in de collectie die aan het publiek wordt getoond.

UIT HET ADVIES VAN DE KUNSTRAAD

De vaste opstelling weerspiegelt de professionaliteit binnen het museum en de kracht van het concept van het Amsterdams Historisch Museum: een museum van de stad voor zijn bewoners.

De raad is van mening dat het Amsterdams Historisch Museum binnen de Nederlandse context baanbrekend werk verricht.

De opzet om regulier publieks-onderzoek te laten verrichten en de resultaten ervan te verwerken in een strategische aanpak tot het verruimen en diversifiëren van het publieksbereik, wordt zeer interessant gevonden.

Het museum etaleert een deskundige visie ten aanzien van het publieksbereik. De presentaties in het algemeen zijn kwalitatief hoogwaardig, toegankelijk en educatief. Een bezoek aan dit Amsterdams museum wordt daardoor voor een verscheidenheid aan publieksgroepen interessanter.

De van vitaliteit getuigende verrichtingen en plannen maken de positie van het museum binnen het Amsterdamse cultuuraanbod goed zichtbaar.

Het gevarieerde tentoonstellingsprogramma zal zeer verschillende publieksgroepen aantrekken, bijvoorbeeld in 2001 Amsterdam danst, in 2002 een tentoonstelling over prostitutie in Amsterdam, in 2003 staat een buurt centraal en in 2004 een tentoonstelling over dieren in de stad. Een tentoonstelling over de 19de-eeuwse verzamelaar Adriaan van der Hoop is gepland, evenals in de komende vier jaar een aantal tentoonstellingen over de collectie: portretten, zilver, tekeningen en prenten en archeologie. Bij deze collectietentoonstellingen verschijnen catalogi. In Museum Willet-Holthuysen worden tentoonstellingen georganiseerd over wooncultuur in de meest brede zin van het woord. Wens is om dit museum uit te breiden, waardoor de mogelijkheid ontstaat de zogenaamde 'Suasso-stijlkamers' sinds ongeveer een halve eeuw weer tentoon te stellen.

Het Stedelijk Museum en het Amsterdams Historisch Museum beheren de heren der in de stad bij niet-museale instellingen verspreide kunstvoorwerpen uit stedelijk bezit, voor ons museum zo'n 220 'roerende' objecten. Er zal voortdurend moeten worden gewerkt aan een evenwicht tussen de wens om zoveel mogelijk van deze kunstvoorwerpen in het openbaar te tonen en de voorwaarden die gesteld moeten worden aan een verantwoord beheer. Daartoe is voor de komende jaren een onderhoudsplan opgesteld. Bij de uitvoering daarvan zal het Amsterdams Historisch Museum aan de instellingen instructies verstrekken, waar nodig de helpende hand bieden en toezicht houden.

Allianties

De wethouder gaf haar uitgangspuntennotitie voor het Kunstenplan 2001-2004 de titel Allianties. Eén van de spannendste en ook leukste allianties in het jaar 2000 was het organiseren van de eerste Nederlandse museumnacht in Amsterdam. Medewerkers van het Joods Historisch Museum, het Rijksmuseum en ons museum waren de voortrekkers van het initiatief, dat in Berlijn is ontstaan. Het omvangrijke project werd uitgevoerd door vier enthousiaste afstuderende studenten aan de Hogeschool van Amsterdam. Zij slaagden in alle opzichten 'met genoeg'. Het Amsterdams Historisch Museum ontving tijdens deze museumnacht 5000 bezoekers en Museum Willet-Holthuysen 2000 bezoekers. Wat de Amsterdamse musea betreft werd in die nacht een traditie geboren!

Met de inzet van alle (tijdelijke) medewerkers en stagiair(e)s heeft het museum het tweede Kunstenplan goed gerealiseerd en maakt het zich op om het derde Kunstenplan met veel elan te gaan uitvoeren.

Pauline W. Kruseman directeur

AANWINST

Bernard Haitink, 1996
Constance Wibaut (geb. 1920)
gepatineerd brons, hardsteen
inv.nr. BA 4158

Bernard Haitink was van 1961 tot 1988 dirigent en is thans eredirigent van het – sinds 1988 Koninklijk – Concertgebouworkest. Vanaf 1988 is Haitink Music Director van het Royal Opera House Covent Garden in Londen.

Presentatie

TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN

Constance Wibaut Gebeeldhouwde portretten

14 juli tot en met 24 september 2000

AANWINST/SCHENKING

Aart Schonk, circa 1985

Constance Wibaut (geb. 1920)

terracotta, papier, hout

inv.nr. BA 4156

Verspreid in het museum stond het werk van Constance Wibaut tentoongesteld: 14 gebeeldhouwde portretten in de gratis toegankelijke Schuttersgalerij, 5 kleinsculpturen in de entreehal en in de opstelling over Amsterdams geschiedenis in de 20ste eeuw was en is werk van haar hand te zien.

Constance Wibaut (geb. 1920) leerde tekenen, schilderen en beeldhouwen op de Amsterdamse Rijksacademie van Beeldende Kunsten, waar Jan Bronner (1881–1972) haar professor was. Zij verwierf bekendheid als modetekenares en redactrice, toen zij van 1953 tot 1971 bij Elseviers Weekblad werkte. Haar getekende werk bevindt zich grotendeels in het Gemeentemuseum Den Haag. Ook ontwierp zij kostuums en decors voor Nederlandse theaterproducties; de ontwerpen berusten nu in het Nederlands Theater Instituut.

Enigszins op de achtergrond gebleven is haar gebeeldhouwde oeuvre, waarin portretkoppen in verschillende materialen uitgeoerd, een belangrijke plaats innemen. De kunstenaar heeft eveneens monumentaal werk gemaakt. In 1948 kreeg zij daartoe haar eerste opdracht van de jubilerende Amsterdamse Woningbouwvereniging De Dageraad. De kalkstenen beeldengroep die zij toen vervaardigde staat nog aan het Leeuwendalerspad in Amsterdam-West. In 1998 schonk Wibaut een gipsen voorstudie voor deze groep aan ons museum. Constance Wibaut is nog steeds actief. De portretkop waarmee zij ten tijde van de opening van de tentoonstelling bezig was, kwam hoogst persoonlijk de openingstoespraak houden, omdat, zoals het model Martin van Amerongen zei, *hij als kunstwerk nog niet klaar was. Er moet mij nog een bril worden opgezet en verder moet ik nog worden afgegoten. Vandaar dat u het vanmiddag met het origineel moet doen. Met als troost de messcherpe portretten van Ton Lutz, Ellen Vogel en Bernhard Haitink, ogenschijnlijk versteend, maar in werkelijkheid vibrerend van leven en realisme.*

Samenstelling Hubert Vreeken

Publicatie zie pagina 13

Japanse Verwondering

Shiba Kokan 1747–1818. Kunstenaar in de ban van het Westen

2 maart tot en met 4 juni 2000

Shiba Kokan, een kunstenaar in 18de-eeuws Japan. Hij is een nieuwsgierig man die op onderzoek uitgaat en kennismaakt met West-Europese wetenschap en kunst. Zijn verwondering en bewondering is groot. Kokan en andere Japanse kunstenaars en wetenschappers raken in de ban van het Westen. Zij laten zich door de realistische kunst en de stand van wetenschap inspireren en dragen de nieuw verworven kennis uit in hun eigen omgeving.

De herdenking van 400 jaar relaties Nederland-Japan was aanleiding voor het Amsterdams Historisch Museum en het Kobe City Museum om in nauwe samenwerking de presentatie over deze Japanse verwondering te realiseren. Een tentoonstelling die het kijken naar het 'andere' en het anders kijken naar het bekende in beeld bracht. De sporen van de nieuwe werkelijkheid die Shiba Kokan heeft achtergelaten in zijn eigen cultuur waren de rode draad in de tentoonstelling. Veel van de getoonde voorwerpen kwamen uit Japan: uit de collectie van het Kobe City Museum en andere musea en uit particulier bezit. Bij hoge uitzondering mochten bijzondere 17de-eeuwse kamerschermen, tekeningen en schilderijen Japan verlaten om in ons museum te worden tentoongesteld. Vanwege de hoge kwetsbaarheid werd dan ook een deel van de objecten halverwege de duur van de expositie gewisseld.

In de tentoonstelling kon de bezoeker kennismaken met Japan dat in de 17de eeuw voor isolement en het leven volgens een eeuwenoude traditie had gekozen. Er was alleen contact met Nederlanders en Chinezen. Zij mochten er handel drijven vanaf eilandjes voor de kust, de Nederlanders vanaf Deshima bij Nagasaki. Een maal per jaar trok een Nederlandse delegatie naar de hofstad Edo (Tokio) om daar geschenken te brengen, zoals boeken, kaarten en wetenschappelijke instrumenten. Zo druppelde heel mondjesmaat West-Europese cultuur, via het piepkleine Deshima, Japan in. In de tweede helft van de 18de eeuw werd het Japanse isolement minder streng. Het was de tijd van Shiba Kokan, die onder de indruk raakte van de Europese kunst, met zijn virtuoos gebruik van perspectief, een techniek die in Japan onbekend was. Vooral was hij een bewonderaar van de Nederlandse kunstenaar Jan Luyken (1649-1712), wiens prenten hij in olieverf op zijden rollen kopieerde en zo experimenteerde met perspectief. De afbeeldingen gaf hij overigens een geheel eigen, Japanse invulling. In de presentatie waren deze schilderijen naast de werken van Luyken te zien. Hij introduceerde tevens de techniek van het koperetsen in Japan en maakte kopieën van kaarten en afbeeldingen uit wetenschappelijke verhandelingen. Kokans grote verdienste lag vooral in het feit dat hij door middel van pamfletten en prenten de nieuwe kennis uit het Westen voor een breed publiek toegankelijk had gemaakt. De openingstoespraak voor de tentoonstelling *Japanse verwondering* werd gehouden door premier Wim Kok, die zelf net uit Japan was teruggekomen.

De tentoonstelling maakte deel uit van het programma van de Stichting 400 jaar Nederland–Japan en kwam tot stand mede dankzij de steun van de Mondriaan Stichting, Japanese Committee for the Commemoration of 400 Years of Japanese–Dutch Relations, Toshiba Foundation, Japan Foundation, Isaac Alfred Ailion Foundation.

Samenstelling Yasumasa Oka (conservator Kobe City Museum), Robert Parthesius, Kris Schiermeier, Angela Veer, Lodewijk Wagenaar

Vormgeving Mirjam Boelaars, Jaap de Groote

Constructie Looman & Du Pre, R. Schotsman (decor)

Diaprogramma Johannes Odé

Publicaties zie pagina 13

Evenementen zie pagina 28

Travelling Memory Sculpturen van Ans Hey

15 april tot en met 1 mei 2000

Zeven sculpturen van Ans Hey stonden op de gratis toegankelijke binnenplaats van het Amsterdams Historisch Museum. Ze vormden een indrukwekkend geheel met de classicistische architectuur van het gebouw, het voormalige Burgerweeshuis. Zeven witmarmeren beelden van 1,8 tot 2,25 meter hoog, had Ans Hey gecombineerd met bamboestokken van vier meter, waaraan twaalf spiegels op verschillende hoogtes zijn vastgemaakt. In die spiegels weerspiegelden lucht en wolken. De beelden waren onderdeel van een reizende kunstmanifestatie die de herinnering aan de verschrikkingen van de 20ste eeuw levend wil houden.

Stadsfietsen

Een ontmoeting tussen Amsterdam en Beijing

9 juni tot en met 3 september 2000

De tentoonstelling op de Meisjesbinnenplaats van het Amsterdams Historisch Museum was het resultaat van een uitwisseling op basis van de stedenband tussen Amsterdam en Beijing. Op uitnodiging van wethouder Pauline Krikke trokken vier Nederlandse fotografen naar fietsstad Beijing om daar hun indrukken vast te leggen, drie Chinese fotografen en een schrijver reisden af naar fietsstad Amsterdam met hetzelfde doel. Op billboards, in een overdekte galerij en in een videopaviljoen waren de beide steden, hun fietsende inwoners en hun fietsen te bezichtigen.

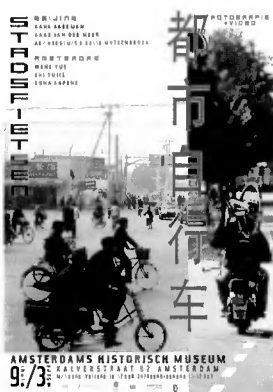
De tentoonstelling was onderdeel van de manifestatie Wereld Fietscongres 2000 en kwam tot stand door de samenwerking van Vélo Mondial, ENFB Fietsersbond en het Amsterdams Historisch Museum. De uitvoering werd mede mogelijk gemaakt dankzij de steun van onder meer: Economische Zaken en Internationale betrekkingen van de gemeente Amsterdam, de Beijing's Association for Friendship with Foreign Countries, het Amsterdams Fonds voor de Kunst, de Federation of Literary and Art Circles of Beijing, Vélo Mondial 2000, het Ministerie van OC&W, Falco, de China Bicycle Association, Flying Pigeon, Hofung, de Vereniging Nederland China.

De opening vond plaats door Amsterdams wethouder van Economische Zaken, Pauline Krikke, in aanwezigheid van de Chinese ambassadeur in Nederland, Liming Hua.

Samenstelling Bas Vroege (Stichting Paradox) en Jeroen de Vries (vormgever)

Vormgeving Jeroen de Vries

Evenementen zie pagina 28

De wereld van Koen Wessing
Fotografie 1963/2000

5 juli tot en met 3 september 2000

De Amsterdamse fotograaf Koen Wessing (geb. 1942) maakt documentaires. Zeer betrokken als hij is met het lot van mensen over de hele wereld, trekt hij erop uit zodra er iets gebeurt waarvan hij vindt dat hij het met eigen ogen moet zien en moet vastleggen om aan anderen te laten zien. De manier waarop Koen Wessing van overal beelden verzamelt, mee naar huis neemt en zodoende ons wereldbeeld vorm geeft, komt voort uit de gedrevenheid van een ontdekkingsreiziger. Zijn fotografie kent vele gedaanten die elkaar zelfs binnen één foto niet uitsluiten, van visuele poëzie tot historisch document, van propaganda tot document humain. Henk Hofland, die tijdens de openingsbijeenkomst een toespraak hield, zei: *Aan Koen Wessings oeuvre, in zijn geheel, ligt verbazing ten grondslag. Je kunt een tafereel – welk dan ook – alleen goed zien, als je niet met de obligate blik van de routine, van de door de wol geverfde professional kijkt, maar altijd weer het absurde ziet.* Gastconservator-ontwerper Jeroen de Vries maakte een installatie van Koen Wessings werk. Vrij in de ruimte hingen grote afdrukken en in een cirkelvormige opstelling met tien schermen werden beelden naast, en na elkaar, geprojecteerd.

Couture locale

Amsterdamse mode 1950–2000

19 oktober 2000 tot en met 14 januari 2001

Amsterdams meest spraakmakende couturiers en jonge veelbelovende ontwerpers waren met hun werk vertegenwoordigd in de tentoonstelling *Couture locale*. Het eerste deel van de presentatie toonde prachtige creaties uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Eén van de topstukken daar was een creatie van Max Heymans uit de eigen collectie van het Amsterdam Historisch Museum. In het tweede deel van de tentoonstelling draaide alles om het heden, het werk van de jonge ontwerpers. Accessoires en stoffen werden in twee aparte ruimtes getoond. Schoenen, tassen en hoeden van verschillende ontwerpers waren in overvloed aanwezig. De creaties en ontwerpen stonden niet op zichzelf. Door metershoge projecties en audiovisuele presentaties veranderden de ruimtes constant en ontstond er een levendige sfeer. Die combinatie van creaties, projecties en videopresentaties zorgde voor een tentoonstelling met een grote visuele verbeeldingskracht.

Van de hedendaagse ontwerpers werden twee typerende ontwerpen getoond. Het Amsterdam Historisch Museum schafte overigens van elke hedendaagse ontwerper, die op de tentoonstelling vertegenwoordigd was, één ontwerp aan.

Zowel bij creaties van de oudere couturiers als van de hedendaagse ontwerpers stonden twee video-units, waar aanvullende informatie te vinden was. Van alle couturiers en ontwerpers waren modeshows uit het heden en het verleden te zien. Bovendien kwamen zij zelf aan het woord in een interview, waarin 'inspiratie' een belangrijk thema was. De interviews met de hedendaagse ontwerpers waren speciaal voor de tentoonstelling opgenomen. In deze interviews kwam ook de invloed van Amsterdam op hun werk en carrière aan de orde.

De tentoonstelling werd gesponsord door Frans Molenaar Menswear en Robijn Fashion Award.

Samenstelling Annemarie den Dekker, met dank aan Puck Kroon en Hans Kemmink

Vormgeving Tatyana van Walsum

Evenementen zie pagina 28

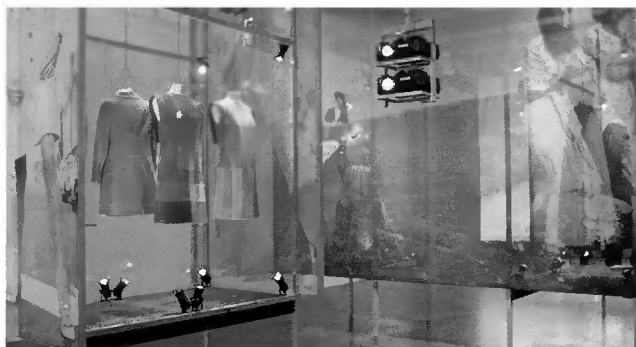

De creatie van Mart Visser, een trouwjapon, is een van de aanwinsten die het museum naar aanleiding van de tentoonstelling heeft aangeschaft.

Foto Jeroen Snijders

Foto linker pagina
Clementine Jesterhoudt

- ✓ Foto linksboven
Anna Tiedink
- ✓ Foto rechtsboven
Michael Reisch

PERMANENTE TENTOONSTELLING

Amsterdammers

In de vitrine staan twee Amsterdammers centraal: Tiny Reerink en Joost Schrage. Documenten, foto's en objecten vertellen een verhaal van hun leven – leren, liefde, wonen en werken –, in Amsterdam aangevuld met foto's gemaakt door de fotografen Pieter Boersma en Johannes Schwarz over hun omstandigheden in het jaar 2000.

In de zogenaamde 'permanente' tentoonstelling over de geschiedenis van Amsterdam, die het grootste deel van het gebouw bestrijkt, vinden vaak veranderingen plaats. Objecten worden wegens kwetsbaarheid vervangen, op sommige plaatsen wordt ingegaan op de actualiteit, waardoor regelmatige aanpassingen noodzakelijk zijn, onderwerpen worden toegevoegd of juist verwijderd of een hele zaal wordt herschapen, nog onderdeel van het grootscheepse vernieuwingsprogramma voor gebouw en inrichting dat enkele jaren geleden is gestart.

Biografisch verzamelen

In de zaal *Amsterdam 1945–2000* is een vitrine ingericht met de resultaten van 'biografisch verzamelen'. Biografisch verzamelen is het verzamelen van persoonsgebonden objecten en informatie en maakt onderdeel uit van het verzamelbeleid van het museum, zoals dat de laatste paar jaar gevoerd is met het oog op de inrichting van de presentatie die de 20ste eeuw behandelt. Jaarlijks wordt een aantal Amsterdammers benaderd met de vraag om voorwerpen, foto's en documenten af te staan aan ons museum. Een fotograaf documenteert hun huiselijke en werkomgeving en een tekenaar maakt een portret. De deelnemers vertellen over hun leven in een interview. Het museum verzamelt zo niet alleen voorwerpen, maar ook de verhalen die bij die voorwerpen horen. De objecten en verhalen zijn persoonlijk, maar ze geven gezamenlijk en zeker na enkele jaren verzamelen, een beeld van het 'grotstadleven' in Amsterdam aan het einde van de 20ste en het begin van de 21ste eeuw. Het museum wil in de toekomst het biografisch verzamelen ook koppelen aan tentoonstellingen. Zo ligt het in de bedoeling om voor de tentoonstelling *Amsterdam danst*, die van 19 oktober 2001 tot en met 13 januari 2002 op het programma staat, voorwerpen en kledingstukken van uitgaande jongeren te verwerven.

Pronkzaal

De museumzaal *Kunst van de Gouden Eeuw* werd in verband met het aanbrengen van brandweervoorzieningen en van nieuwe 'infrastructuur' voor de klimaatbeheersing opnieuw ingericht. Een keuze uit de mooiste 17de-eeuwse (en vroege 18de-eeuwse) collectiestukken is er te bewonderen. Verschillende soorten schilderijen zijn hier bijeen gebracht. Historiestukken, spectaculaire zeestukken, zoals Willem van de Velde's beroemde IJ-panorama, regentenportretten en de beste chirurgijnsstukken, waaronder natuurlijk *De anatomische les van dr. Jan Deijman* door Rembrandt en twee onlangs gerestaureerde anatomische lessen. I loog in de heldere zaal, zodat zij vanuit het juiste standpunt bekeken kunnen worden, hangen acht plafondschilderingen door Gerard de Laresse ooit gemaakt voor het Leprozenhuis. Behalve met schilderijen is de zaal verrijkt met een vitrine waarin prachtig zilverwerk staat uitgesteld en een vitrine met glaswerk, precies tegen dat ene reepje raam geplaatst, waardoor de gravures op de glazen goed zijn te zien. Het is een echte pronkzaal geworden.

PUBLICATIES IN HET KADER VAN TENTOONSTELLINGEN/COLLECTIE

Robert Parthesius en Kris Schiermeier, *Japanse verwondering. Shiba Kokan 1747–1818. Kunstenaar in de ban van het Westen / Japanese Amazement. Shiba Kokan 1747–1818. Artist under the spell of the West*, Amsterdams Historisch Museum 2000. Met een bijdrage van Yasumasa Oka (conservator Kobe City Museum).

~

De speels vormgegeven uitgave heeft teksten in het Nederlands en Engels. De bijdrage van Yasumasa Oka, *Shiba Kokan en Nederland / Shiba Kokan and the Netherlands* beschrijft het leven van de kunstenaar en gaat onder meer in op het artistieke inzicht van de Japanse kunstenaars in die tijd en de afbeeldingen van Nederlanders op Japans aardewerk.

~

Schatten van Amsterdam. Hoogtepunten uit de collectie van het Amsterdams Historisch Museum, Amsterdams Historisch Museum 2000. Concept en productie: Van Lindonk Special Projects bv, tekst: Bas van Lier. Een vrolijk meeneemboekje als herinnering aan het museum.

Ook in het Engels met als titel: *Treasures of Amsterdam. Highlights of the Amsterdam Historical Museum Collection*. Vertaling: Richard de Nooy.

EDUCATIEVE PUBLICATIES

Japanse verwondering. Shiba Kokan 1747–1818. Kunstenaar in de ban van het Westen, Amsterdam, februari 2000. Twee lespakketten: een voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, vak geschiedenis & staatsinrichting en een voor de bovenbouw van Havo en VWO, vak 'culturele en kunstzinnige vorming 1'. Met onder meer docentenhandleiding, dia's en leerlingmateriaal. Samenstelling Kris Schiermeier.

~

Voetstappen door Amsterdam's geschiedenis en Amsterdam in een fliets! Twee kijktochten met opdrachten voor respectievelijk de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs door de vernieuwde tentoonstelling over de geschiedenis van Amsterdam. Uitgaven: Educatieve afdeling 2000, vormgeving: Inger van der Made.

~

Quick Tour, Educatieve afdeling AHM, juli 2000. Nederlandstalige en Engelstalige uitgave. Mee te nemen op (snelle) rondgang door het museum. In elke zaal wordt één object besproken.

~

Constance Wibaut. Gebeeldhouwde portretten, Amsterdams Historisch Museum 2000, nr. 1. Samenstelling: Hubert Vreeken. Vouwblad bij de gelijknamige tentoonstelling.

~

Een gouden greep. Juwelen en horloges uit de verzameling Lopez Suasso, Amsterdams Historisch Museum 2000, nr. 2. Tekst: Hester Wandel. Vouwblad bij de tentoonstelling *Een gouden greep* in Museum Willet-Holthuysen.

OVERIGE PUBLICATIES DOOR MEDEWERKERS

Mila Ernst, 'Woonoord Ataturk in Noord. Een dorp vol gastarbeiders', in: *Ons Amsterdam* 52 (2000) 2, pp. 54–59

~

Hubert Vreeken, 'Een tiendelig tafelgarnituur door Diederik Lodewijk Bennowitz in het Museum Willet-Holthuysen te Amsterdam', in: *De Stavelij in Zilver*, z.pl. 2000, pp. 297–300

LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS

Annemarie den Dekker, samenstelster van de tentoonstelling *Couture Locale*, hield een flink aantal rondleidingen en dialezingen over de tentoonstelling en de Amsterdamse couturiers en mode van na 1950. Zo ontving zij bijvoorbeeld op 27 oktober een groep internationale mode- en vakjournalisten, een bezoek dat was georganiseerd door MODINT/Holland Fashion, Ondernemersorganisatie voor mode en interieur. Een lezing en rondleiding voor textielrestauratoren en conservatoren waren onderdeel van het internationaal textielsymposium 'Focus op Textielconservering' van 13–17 november 2000 georganiseerd door de Stichting Textielcommissie Nederland (Instituut Collectie Nederland). Op 28 november was de Waddinxveense Kunstkring te gast en ook de Nederlandse Kostuum Vereniging bezocht de tentoonstelling en werd daar rondgeleid.

~

Mila Ernst, hoofd educatieve afdeling, hield tijdens de 'WORKLAB-conference Work, Migration and Identity' te Manchester, gehouden van 9–11 november, de lezing 'Ataturk in Amsterdam, a migrant story'.

~

Annemarie de Wildt, conservator nieuwste geschiedenis, verzorgde in 2000 verschillende lezingen die haar onderzoeksgebied betreffen. Een selectie: 'Amsterdamse kinderen, 1870–2000' waren onderwerp van een lezing voor de Winteracademie in de Mozes en Aäronkerk op 27 januari. Op 3 februari was zij te gast in het AVRO-programma *De Toekomst van de Geschiedenis* van Karel van de Graaf, waar zij sprak over biografisch en eigentijds verzamelen. De Tweede Wereldoorlog in het Amsterdams Historisch Museum was onderwerp bij het forum 'Het herdenken voorbij' in het Verzetsmuseum te Amsterdam, organisatie Nederlandse Museum Vereniging. In het Poppentheater Pantijn in Amsterdam gaf zij op 27 maart een lezing over *De Lachende Spinnekop*, een Amsterdamse poppenkast uit 1947–1952 voor volwassenen. De International Association of Urban Historians hield in augustus een congres in Berlijn, waar 'Tools and Toys. A life story approach to (re)presenting Amsterdam Children in the 20th century' het onderwerp van haar lezing was.

~

Arja van Veldhuizen, medewerkster educatieve afdeling, was eveneens zeer actief op haar vakgebied. Voor de leden van de sectie Publiek & Presentatie van de Nederlandse Museum Vereniging hield zij op 14 februari een lezing over de 'Culturele diversiteit in het presentatie- en educatiebeleid van het Amsterdams Historisch Museum'. Notabene in het Noors verzorgde zij tweemaal een lezing in het Noorse Gardermoen Airport Hotel tijdens een werkseminar 'Multicultureel presentatiebeleid in musea', georganiseerd door de Norsk Museumsutvikling (NMU). De titel van haar lezing luidde: 'Forsiktige skritt fra noen unikulturelle fingerøvelser til en flerulturell museumspolitikk - erfaringene fra Amsterdams Historisch Museum'.

EVENEMENTEN

Van 9 tot en met 15 oktober vierde het Amsterdams Historisch Museum volgens traditie haar verjaardag door een week lang gratis toegankelijk te zijn. Voor 7000 bezoekers was dit aanleiding om kennis te komen maken met de vernieuwde opstelling over Amsterdam en haar bewoners.

Zoals al vele jaren gebruikelijk is hield ook dit jaar het Genootschap Amstelodamum in de maand november lunchlezingen op de filmzolder van het Amsterdams Historisch Museum. Deze serie lezingen was samengesteld in samenwerking met het Amsterdams Fonds van de Kunst (AFK). Thema was 'Beeldende kunst in de openbare ruimte van Amsterdam in de 20ste eeuw'. Drie beeldende kunstenaars en tevens adviseurs bij het AFK, Harald Schole, Peter van der Heijden en Henk de Vroom hielden lezingen over respectievelijk 'De periode van de Amsterdamse School, beelden aan bruggen en gebouwen', 'Actuele beeldende kunsttoepassingen in de openbare ruimte van Amsterdam' en 'Kunsttoepassingen in het Oostelijk Havengebied'. De overige twee lezingen werden verzorgd door Desmond Spruijt, beleidsmedewerker van het AFK 'De collectie Amsterdam. Over beheer en onderhoud van kunstwerken' en door prof.dr. Frank van Vree (Universiteit van Amsterdam), die de oorlogsmonumenten in Amsterdam als onderwerp koos.

Show tussen schutters

Een van de evenementen tijdens de *Museumn8* in het Amsterdams Historisch Museum was een spectaculaire modeshow door 4de-jaars leerlingen van het Mode Lyceum Amsterdam. De catwalk was uitgezet in de Schuttersgalerij, door zijn lengte een perfecte lokatie. Onder het wakend oog van de eeuwenoude schutters en begeleid door bijpassende muziek toonden de leerlingen aan een enthousiast publiek hun fantasievolle creaties.

Foto Dirk Brand, NieuwsTribune

Zie ik je vannacht? was de tekst op de gratis Ansichtkaarten die ter promotie van de *Museumn8* werden verspreid. En velen zullen die tekst ook daadwerkelijk hebben uitgesproken, want de *Museumn8* die op 11 november werd gehouden bleek een daverend succes. Vrijwel alle Amsterdamse musea openden op de bewuste zaterdagavond hun deuren, hadden voor hele bijzondere evenementen, zoals ballroomdansen voor de *N8w8* en loungen in het Joods Historisch, en voor eten en drinken gezorgd en sloten de deuren pas weer in de kleine uurtjes. De aantrekkelijke programmering lokte voor een groot deel het beoogde publiek: jongeren die zelden of nooit vrijwillig een museum bezoeken en die op zaterdagavond naar kroeg, bios of houseparty gaan. De organisatie had voor speciaal vervoer per museumboot, tram en bus gezorgd, zodat alle musea, hoe veraf gelegen ook, op vertoon van de *Museumn8* passe-partout, gratis bereikbaar waren. Gaandeweg de avond ontstond een unieke sfeer in Amsterdam. Groepjes jongeren, en natuurlijk ook ouderen, zwierven gezellig keuvelend met het programmablad in de hand van het ene museum naar het andere. Wat zullen we doen, griezelen in Egypte, meezingen met levensliederen, exotische gerechten proeven of meedeinen op orgelklanken... Was het de mooiste nacht van Amsterdam wat de folders beloofden? Misschien wel, in ieder geval hebben zich grote hoeveelheden mensen door de stad verplaatst en hebben de musea in totaal zo'n 20.000 bezoekers mogen ontvangen zonder één wanklank. Het enthousiasme was oprecht en er groeide gedurende de *n8* een grote zekerheid: *volgend jaar weer!* Meer over de *Museumn8*, de organisatie en de samenwerking van de betrokken instellingen op pagina 24: *Samen de n8 in.*

Voor een volledig overzicht van evenementen zie pagina's 28-29.

Van kleuters tot CKVers

De gedeeltelijk nieuwe inrichting van het Amsterdams Historisch Museum die eind 1999 is gerealiseerd had wat betreft het educatieve aanbod de nodige gevolgen. In het verslagjaar zijn de thematische rondleidingen aangepast, het bestaande educatieve schriftelijke materiaal gedeeltelijk of geheel vernieuwd en is er voor de opstelling over de moderne tijd nieuw materiaal ontwikkeld. Daarnaast is educatief materiaal verzorgd bij enkele tijdelijke tentoonstellingen. Museum Willet-Holthuysen heeft er in 2000 een bijzondere mogelijkheid voor schoolbezoek bijgekregen: een museumles voor kleuters.

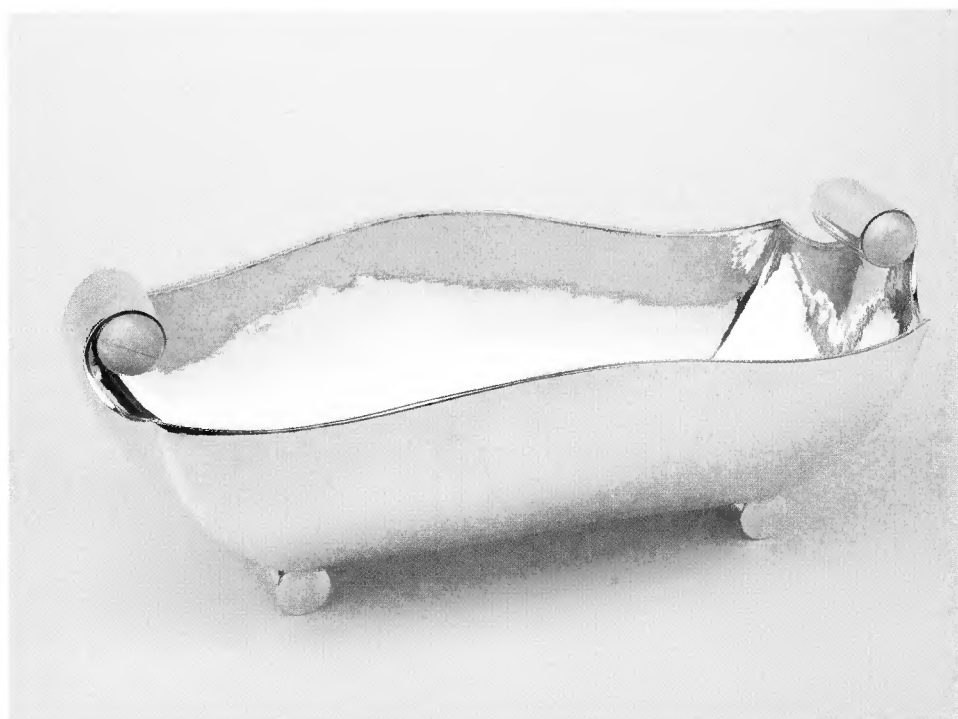
Nieuw ontwikkeld is de algemene kijktocht voor de twee laatste klassen in het basisonderwijs: *Voetstappen door Amsterdams geschiedenis*. In ruim een uur kunnen de kinderen kennismaken met het Amsterdams Historisch Museum terwijl zij allerlei opdrachten uitvoeren. Opvallend veel aanvragen kreeg het kleuterprogramma in Museum Willet-Holthuysen: *Abraham de boekenwurm*, ontwikkeld door Honorine van Citters. Abraham de boekewurm (een vingerpopje) heeft zes kamers uit Museum Willet-Holthuysen nageknabbeld in papier. Samen met Abraham gaan de kinderen op zoek naar zijn kamertjes en vergelijken die met de echte kamers in het museum. Omdat er geen ervaring in ons museum bestond met groepen uit het kleuteronderwijs is voor een goede uitvoering van deze museumles in samenwerking met twee specialisten van het ABC een cursus samengesteld, die alle museumdocenten hebben gevolgd.

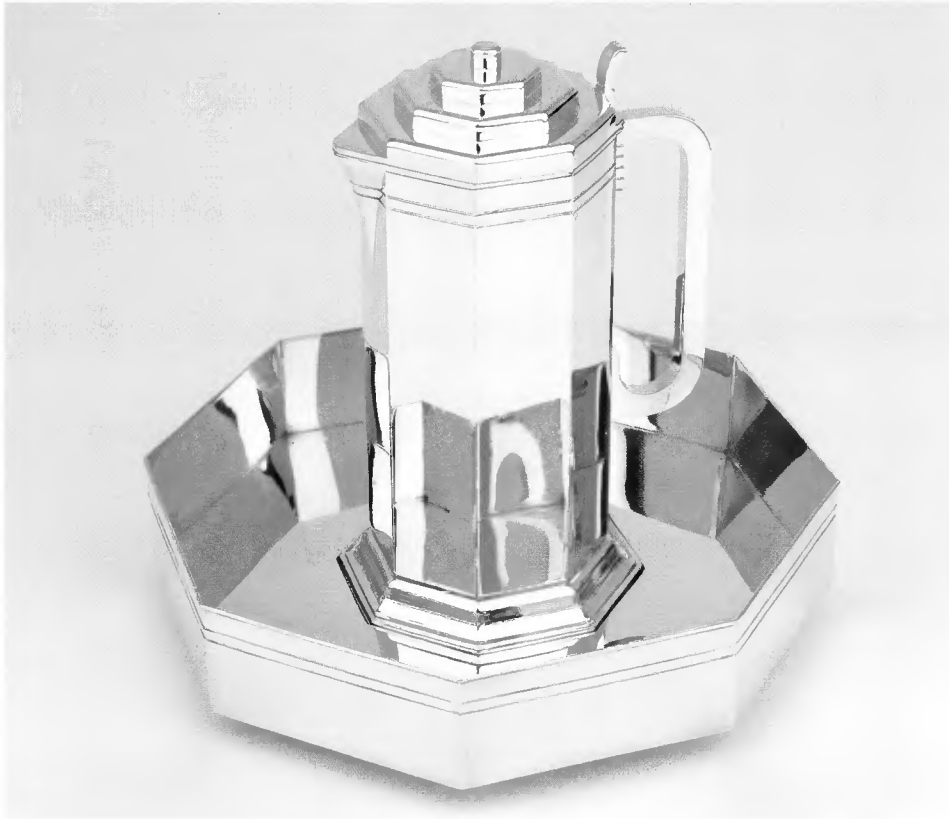
Amsterdam in een flits is een nieuwe algemene kijktocht voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. De tocht voert de leerling door de hele presentatie over Amsterdams geschiedenis. Speciaal voor de onderbouw van het VMBO (middelbaar beroepsonderwijs) is het project *Vooruit met de tijd!* samengesteld. Het project behandelt Amsterdam in de laatste 125 jaar en gaat uit van concrete plekken en voorwerpen. Het museumbezoek is een onderdeel van het project. De groepen leerlingen krijgen van de museumdocent een krat met acht voorwerpen mee. Dezelfde soort voorwerpen moeten ze vervolgens in de opstelling zien te vinden. Op die manier wordt geprobeerd de geschiedenis voor deze leerlingen tastbaar te maken.

Bij de tentoonstelling *Japanse Verwondering* is zeer fraai vormgegeven lesmateriaal voor onderbouw en bovenbouw van het voortgezet onderwijs uitgegeven. Bepaald succesvol waren de opdrachten voor CKV-leerlingen (het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs) bij de tentoonstelling *Couture Locale*. Deze konden zij van de website van het museum 'plukken', eventueel aanpassen en meenemen naar de tentoonstelling. Vrijwel alle groepen uit het voortgezet onderwijs die *Couture Locale* bezochten hadden dat inderdaad gedaan.

Vruchtenschaal, circa 1935
ontwerper onbekend
zilver, ivoor
inv.nr. KB 2646
bruikleen particuliere collectie

De in Art Deco-stijl uitgevoerde vruchtenschaal is vermoedelijk geïmporteerd uit Duitsland en daarna in Amsterdam van het winkeliersmerk van het gerenommeerde juweliersbedrijf Roelof Citroen voorzien. Het object werd verkocht als huwelijkscadeau voor een jong Amsterdams paar.

DOOPSTEL, 1930
ontwerper onbekend
uitvoering Fa Gerritsen &
Van Kempen, Zeist
zilver
inv.nr. KB 2645
bruikleen Gereformeerde Kerk
Amsterdam-Zuid

Het strakke achthoekige doopstel, bestaand uit kan en bekken, is afkomstig uit de voormalige Raphaëllekerk in Amsterdam-Zuid. Het vaatwerk is in gebruik genomen bij de inwijding van het door architect S. Beckman ontworpen kerkgebouw in 1930. Mogelijk is hij ook de ontwerper van het zilveren stel en de bijbehorende piedestal van satijn- en palissanderhout. Op 22 oktober 1995 vond in de kerk aan het Raphaëllein de laatste eredienst plaats. Het gebouw is nu in gebruik als kantoor.

AANWINSTEN/BRUIKLEENEN

In het verzamelbeleid van het Amsterdams Historisch Museum nemen de 19de en de 20ste eeuw een belangrijke plaats in. Omstreeks 1900 streefden kunstenaars en ontwerpers in tal van landen naar een nieuwe, eigentijdse vormgeving. Hiervan geven deze twee gebruiksvorwerpen – beide bruiklenen en voorbeelden van niet-Amsterdams zilver in een Amsterdams context – een gevarieerd beeld. Het ene is bestemd voor profaan, alledaags gebruik, het andere voor religieuze hoogtijdagen.

Smaakmakers

Alle tentoonstellingen kregen in 2000 veel publicitaire aandacht. In de eerste maanden stond natuurlijk de heropening van de Nieuwe Zijde goed in de belangstelling met betaalde en gesponsorde publiciteit, zowel in de schrijvende pers als op radio en televisie, met name de Amsterdamse t.v.-zender AT5. Voor de tentoonstelling *Japanse Verwondering. Shiba Kokan (1747–1818). Kunstenaar in de ban van het Westen* kon dat worden bereikt door onder meer de zeer vruchtbare samenwerking met de Stichting herdenking 400 jaar relaties Nederland–Japan. Bijzondere belangstelling in de media was er voor de fototentoonstelling van Koen Wessing. Paginagrote artikelen verschenen over zijn aangrijpende, meestal buitenlandse reportages. Een uitzonderlijk project was de tentoonstelling *Couture Locale. Amsterdams mode 1950–2000*. Voordat de tentoonstelling inhoudelijk en ruimtelijk werd vormgegeven was door middel van een ‘socioconsult’ de doelgroep bepaald, een geheel nieuwe methode om het product af te stemmen op het publiek. In een socioconsult-model worden zeven sociale milieus onderscheiden van personen met gemeenschappelijke waarden en normen op onder meer het gebied van werk, relaties en vrije tijd. Gewapend met informatie over de smaak van de doelgroep, in dit geval zou het onderwerp van de tentoonstelling een jong, vrouwelijk publiek aanspreken, is vervolgens *Couture Locale* ingericht.

Om onder andere het effect van betaalde publiciteit en free publicity te versterken en te vergroten zoekt het museum bij meestal elk project geschikte samenwerkingspartners. Voor *Couture Locale* was dat de Robijn Fashion Award. De creaties van hun finalisten waren in de tentoonstelling te zien. Met Robijn werd afgesproken dat de affiche van de tentoonstelling kon worden gebruikt als de achterpagina van de VIVA special. Dit was een klein boekje dat bij alle VIVA's is meegestuurd en ook bij elk pak Robijn was ingesloten. Via de sponsor Frans Molenaars Menswear konden bovendien grote aantallen extra folders en affiches worden verspreid. In samenwerking met de Kalverstraatmanager is de publiciteit in de directe omgeving van het museum verder uitgedragen.

Bij de tentoonstelling *Een gouden greep. Juwelen en horloges uit de verzameling van mevrouw Lopez-Suasso (1816–1890)* in Museum Willet-Holthuysen zorgden vooral de glamour-achtige persfoto's van fotograaf Herman van Heusden en stylist/auteur Ruud van der Neut voor veel aandacht in de zogenaamde glossy's.

Collectie

AANWINST

Kelkglas, 1806–1810
glas: Engeland of Nederland
diamantgravure in lijn- en stippel-
techniek: Adrianus Hoevenaar jr.
 (1764–1832)
 inv.nr. KA 20450

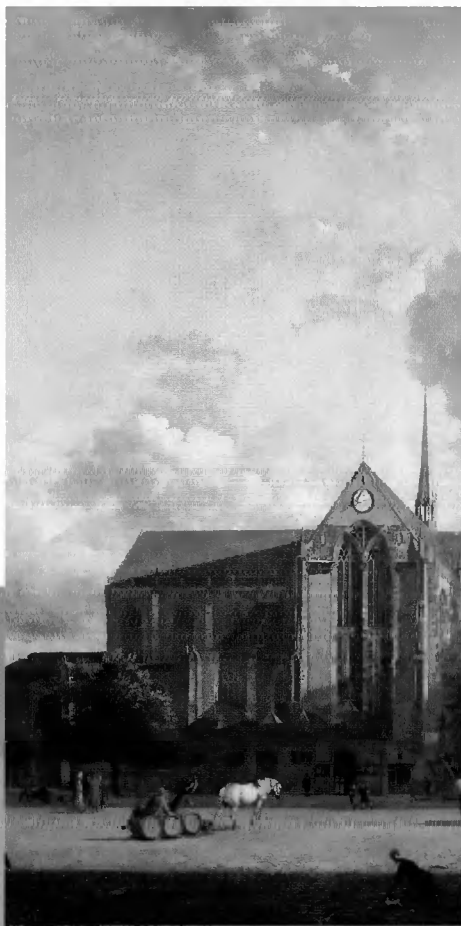
Met dit glas werd aan het begin van de 19de eeuw getoast op de gezondheid van de nieuwbakken koning van Holland. De geportretteerde stelt Lodewijk Napoleon (1778–1846) voor, die van 1806 tot 1810 de eerste koning van Nederland was. In deze korte periode heeft hij sterk zijn stempel op Amsterdam gedrukt. Zo werd op zijn bevel het stadhuis op de Dam ontruimd en verbouwd tot koninklijk paleis. Het Amsterdams Historisch Museum miste dan ook node een portret van koning Lodewijk Napoleon in zijn verzameling. Met de aankoop van dit glas is in deze leemte voorzien. Het glas moet hebben toebehoord aan een voorstander van de Franse aanwezigheid in Nederland. Mogelijk is het eigendom geweest van glasgraveur Adrianus Hoevenaar jr. zelf, van wie bekend is dat hij patriotse sympathieën had. Het glas is zeldzaam want in tegenstelling tot de voorafgaande eeuw werden er na 1800 nog maar weinig gelegenhedsglazen gegraveerd. Adrianus Hoevenaar jr. stamde uit een geslacht van Utrechtse kunstenaars. Hij was – evenals zijn vader Adrianus sr. en zijn broer Nicolaas Ludolf – een zeer bekwaam glasgraveur. Adrianus jr. was een meester in de techniek van de stippelgravure. Met een diamant heeft hij vele kleine stipjes op dit koningsglas gezet – al naar gelang het gewenste licht-donker effect – dicht naast elkaar of juist verder van elkaar af. De haren van Lodewijk Napoleon en het medaillon zijn niet gestipt, maar in fijne lijntjes gekrast. Hoevenaar graveerde het glas naar een aquatint van A.C.L. Roucher-Desnoyers (1779–1857), die op zijn beurt een ets van Jan Willem Caspari (1779–circa 1838) als voorbeeld gebruikte.

Collectie via computer

Het Amsterdams Historisch Museum heeft van oudsher een uitstekend systeem om de tienduizenden museumobjecten te registreren en te documenteren. Op stevige, grote kaarten staan de gegevens over de objecten ingevuld en de literatuur waar het betreffende object in voorkomt, vaak nog met een keurige hand in pen ingevuld. Op een aparte kaart is een foto van het object geplakt. Wanneer bijvoorbeeld een conservator een tekst moet maken over een bepaald object, is zijn eerste gang naar de bakken, waar al deze kaarten in zitten. Hij kopieert de kaart(en) en beschikt zo over de nodige basisinformatie. Deze gang naar de kaartenbakken zal nu snel geschiedenis worden. Hoewel het kaartsysteem prima werkt, is door de automatisering de informatievoorziening totaal veranderd.

Vanaf 1992 zijn op projectmatige wijze een aantal deelcollecties, zoals de collecties beelden en glas, opgenomen in een geautomatiseerd systeem. Op 1 januari 1999 is een start gemaakt met het invoeren van de volledige collectie – 40.000 objecten – en met het invoeren van de boektitels en verdere gegevens uit de museumbibliotheek – 20.000 boeken –. Wens was om het hele project in twee jaar af te hebben en dat is ook gelukt. Een deel is ingevoerd door de vaste medewerkers, versterkt met een aantal tijdelijke krachten en een deel door een data-entrybureau, dat ook de foto's van alle objecten heeft gescanned. Het enige waar nog aan wordt gewerkt is de registratie van de precieze plaats waar een object zich bevindt. Omdat de software Tinreg (objectgegevens) en Tinlib (bibliotheekgegevens) weinig 'gebruikersvriendelijk' is, zal in de eerste helft van 2001 nieuwe software worden gekozen, zodat alle medewerkers inderdaad kunnen profiteren van de voordelen die deze automatisering brengt. Wanneer het systeem binnen het museum optimaal functioneert, dan is het tijd om de informatievoorziening voor een breed publiek toegankelijk te maken. Er wordt hard aan gewerkt om dit in de komende jaren te realiseren.

De Dam, circa 1670
Jan van der Heijden (1637–1712)
paneel; 68 x 55 cm

Boven links: vóór de restauratie,
detail

Boven rechts: na restauratie door
Martin Bijl

Foto Peter Mookhoek,
Rijksmuseum

2000: een topjaar voor schilderijenrestauraties

Zorg voor de verzameling behoort tot de vanzelfsprekende taken van de conservatoren, restauratoren en collectiebeheerder van het museum. In de eigen ateliers van het Amsterdams Historisch Museum worden jaarlijks tal van objecten onderzocht op conditie en indien nodig gerestaureerd. Het museum beschikt over restauratieateliers voor toegepaste kunst, meubelen, textiel, papier en schilderijlijsten. Voor de conditierapportage en restauraties van schilderijen werkt het museum samen met externe restauratoren.

Zelden werden in één jaar zo veel schilderijen uit de collectie van ons museum gerestaureerd als in 2000.* De aanleiding om op restauratie-gebied enkele ambitieuze, langgekoesterde wensen te realiseren, werd gevonden in twee grote tentoonstellingen, waaraan het Amsterdams Historisch Museum bruiklenen heeft afgestaan.

Voor de *Glorie van de Gouden Eeuw*, de grote jubileumtentoonstelling van het Rijksmuseum, waren twee kroonjuwelen uit onze collectie schilderijen geselecteerd. Om de feestvreugde op de verjaardag van de zusterinstelling te verhogen werd besloten om de beide schilderijen volledig te laten restaureren. *De Dam* door Jan van der Heijden, een van zijn beste werken, had een vergeelde vernis en verkleurde retouches. In de restauratie heeft het de kleuren en de helderheid herwonnen die voor het ruimtelijk effect van dit stadsgesicht onontbeerlijk zijn. Ook bleek dat de vroeg-18de-eeuwse lijst de voorstelling aan beide zijden bijna een halve centimeter overlapte. *De Dam* is oorspronkelijk iets groter geweest en mogelijk enigszins verkleind om het in deze te krappe lijst te kunnen tonen. Aangezien de onzichtbare millimeters essentieel zijn voor het schilderij, was een passender lijst gewenst. Het jubilerende Rijksmuseum heeft daarop genereus bijgedragen aan de face-lift van *De Dam* door de nieuwe lijst voor zijn rekening te nemen.

De Gouden Leeuw op het IJ voor Amsterdam, 1686
Willem van de Velde de Jonge
(1633-1707)
doek, 197,5 x 316 cm

Boven: na restauratie door
Martin Bijl

Rechts: vóór restauratie, detail

Het andere uitzonderlijke bruikleen betrof hét symbool van de Amsterdamse glorie in de Gouden Eeuw, *De Gouden Leeuw op het IJ voor Amsterdam* door Willem van de Velde de Jonge. Dit schilderij heeft in het verleden lange tijd in de Schreierstoren gehangen, waar het wellicht heeft geleden van lekkage. Een hinderlijk patroon van lichte en donkere verticale strepen belemmerde de zichtbaarheid van de voorstelling. Op een nieuwe vernislaag is vervolgens door middel van retouches in glacis – doorschijnende retouches – het verband in de voorstelling teruggebracht. In geen 200 jaar zal het laag uit het westen invallende zonlicht dit beroemde havengezicht zó magistraal hebben gedomineerd.

Voor de tentoonstelling *Spectacular Bodies: The Art of the Human Body and Science from Leonardo to Now* in de Hayward Gallery te Londen leende het Amsterdams Historisch Museum maar liefst zeven grote schilderijen uit, afkomstig van het Amsterdamse Chirurugijsngilde. Binnen deze indrukwekkende groep vormde *De anatomische les van dr. Deijman* van Rembrandt het vanzelfsprekende hoogtepunt. Het museum was in staat tot het bruikleen mede vanwege de gelijktijdige verbouwing en herinrichting van zaal 11, de vaste verblijfplaats van de *Anatomische lessen*. De bijdrage voor conserverende behandelingen en restauraties, toegezegd door de Hayward Gallery, stelde het museum in staat om aanvullende fondsen te werven. Dankzij de financiële ondersteuning door het Hendrik Müller Vaderlandsch Fonds konden twee *Anatomische lessen* volledig worden gerestaureerd en passend ingelijst, een derde aanzienlijk opgeknapt.

- › De anatomische les van dr. Sebastiaen Egbertsz, detail: Jeroen Jorisz Wafeller en Coenraet Andriesz Stangerus. Foto René Gerritsen, SKRA

Toen bij een van de chirurgijns rechts aan tafel een extra paar handen onder de overschildering vandaan kwam, ontstond het vermoeden dat niet alleen deze handen maar ook het oorspronkelijke portret langere tijd na de voltooiing waren vervangen. Na bestudering van de röntgenfoto bleek dit evenzeer voor het hoofd van zijn buurman te gelden. De stijl van schilderen wijkt bovendien af. De portretten zijn van Jeroen Watelier (circa 1570-1640?) en Coenraet Stangerus (circa 1568-1639), meesterchirurgijns die in 1603 hooguit 33 en 35 jaar waren, maar hier geportretteerd als mannen van middelbare leeftijd. Waarschijnlijk zijn de twee koppen gemoderniseerd tussen 1615 en 1620, toen ook de forse kragen die zij dragen, gangbaar waren.

- ✓ Röntgenopname, detail rechtsboven. Foto René Gerritsen, SKRA

Uit de röntgenopname bleek dat Aert Pietersz het schilderij aanvankelijk had gesigneerd en gedateerd '1603' in de rechter bovenhoek. Vervolgens moest hij er op die plaats een portret bij schilderen. Archiefonderzoek wees uit dat de betreffende chirurgijn in 1603 slaagde voor zijn meesterproef, evenals twee vakbroeders van wie de portretten linksboven werden toegevoegd. Aert Pietersz signeerde en dateerde opnieuw, ditmaal op de twee stoelen middenonder.

De anatomische les van dr. Sebastiaen Egbertsz, 1601-1603, Aert Pietersz (circa 1550-1612) doek; h. 147 x b. 393 cm

Praelector Sebastiaen Egbertsz staat, met de schaar in de hand, op het punt om met de ontleding te beginnen. Vóór restauratie was bij enkele portretten het nummer zichtbaar dat correspondeert met de namenlijst, die door de chirurgijn rechts wordt vastgehouden. Na verwijdering van de vernis en retouches kwamen meer nummers te voorschijn. Nu kunnen 18 van de 28 geportretteerden worden geïdentificeerd.

na restauratie, door Stichting Kollektief Restauratieatelier Amsterdam
Foto René Gerritsen, SKRA

De anatomische les van dr. Sebastiaen Egbertsz is de nu 1ste geschilderde weergave van een ontledkundige demonstratie. Aert Pietersz kreeg in 1601 de opdracht voor dit groepsportret van de chirurgijns maar als gevolg van een pestepidemie voltooide hij het pas in 1603. Vijf van de afgebeelde chirurgijns waren toen inmiddels overleden. Van ten minste een van hen zou de schilder de beeltenis aan de rand van het ziekbed hebben vastgelegd om hem in het groepsportret te kunnen opnemen.

Vanwege de matige staat waarin het schilderij verkeerde, was het vele jaren niet meer getoond. Afgezien van een sterk vergeelde vernis was er sprake van loszittende verf en slijtageplekken. Vooral aan de rechterzijde had het doek geleden. Een röntgenopname van het geheel, de uitgebreide restauratie zelf en natuurlijk archiefonderzoek leverden een schat aan informatie op over het ontstaan en de vroegste geschiedenis van het schilderij.

De Anatomische les van dr. Sebastiaen Egbertsz is nu weer op zaal te zien, gevat in een gloednieuwe lijst en te midden van de latere Anatomische lessen.

↗ De anatomische les van
 dr. Willem Röell, 1720.
 Cornelis Troost (1697-1750)
 doek, 195 x 306 cm

Na restauratie, door Stichting
 Kollektief Restauratieatelier
 Amsterdam

Foto: René Gerritsen SKG

↗ Krijttekening, 50 x 45 cm
 Koninklijk Vlaamsche Koninklijk
 Genootschap, Amsterdam

Bij de restauratie van een van de belangrijkste 18de-eeuwse schilderijen van de Nederlandse kunstgeschiedenis, *De anatomische les van dr. Willem Röell* door Cornelis Troost, was een behandeling wenselijk geworden vanwege de vele, enigszins sleets geworden plekken. De vernis hoefde niet te worden verwijderd; wel werden enkele verkeurde retouches aangepast. De behandeling bood de gelegenheid bij uitstek om de verhouding tussen het schilderij en de voorbereidende tekening, die een veel grotere aanpak laat zien, onder de loep te nemen. Was het schilderij oorspronkelijk zo groot als de tekening suggereert en is het doek later verkleind? De merkwaardige verticale stroken links en rechts lijken daar op te wijzen. Ook in dit geval werden röntgenopnamen gemaakt. Die boden echter geen definitief uitsluitsel. Wel bleek tijdens de restauratie dat Troost zichzelf al schilderend veelvuldig heeft gecorrigeerd, nu eens zeer precies, dan weer bijna slordig. Hier en daar is dat nog duidelijk te zien, zoals aan de achterwand, bij de zittende man in het midden en bij de meeste benen en stoelpoten. Het lijkt er inderdaad op dat de schilder aan een grotere *Anatomische les* is begonnen, misschien wel zo groot als de tekening aangeeft. De vele correcties doen vermoeden dat Troost niet na afloop maar nog tijdens het werk zijn schilderij heeft willen of moeten verkleinen. Met een grote virtuositeit van het penseel zette hij de voorstelling daarop weer naar zijn hand. Het zinderende resultaat is door de restauratie weer volop te genieten.

* Met dank aan: Peter Dik, Martin Bijl, Jaap Wit, staf en medewerkers van de Stichting Kollektief Restauratieatelier Amsterdam, in het bijzonder Claas Hulshoff, Natasha Duff, Marion Bosc, Elisabeth Endress, Gill Keay en René Gerritsen, alsmede de betrokken collega's van het Amsterdams Historisch Museum.

AANWINST

Wandtafel met scagliolablad, 1761
Adolphe Jacque (data onbekend,
werkzaam derde kwart 18de eeuw)
stucmarmor, cypressenhout
inv.nr. KA 20238

Gesigeneerde en gedateerde antieke meubels zijn zeldzaam en namen van opdrachtgevers vrijwel nooit bekend. In 1999 verwierf het museum op een veiling een unieke tafel, die in 1761 door Adolphe Jacque is vervaardigd voor Matthijs Herfst (1709–1785), een schatrijke koopman in thee. Herfst bewoonde een fraai huis aan het Singel 397 in Amsterdam. In 1761 liet hij zijn pand verbouwen, ter gelegenheid waarvan hij bij Jacque in Bonn een tafelblad in de scagliola-techniek bestelde. Dergelijke bladen waarin bedrieglijke composities waren aangebracht van allerlei papierwerk, waren een specialiteit van Jacque. Op Herfst's tafelblad beeldde hij in ogenschijnlijke wanorde diens woonhuis en naamkaartje af, alsmede twee portretten van Oranje-stadhouders, een kaart van de Nederlanden en bladmuziek. Van Matthijs Herfst bezat het museum al een glazen dekselbokaal met een gegraveerde voorstelling van zijn buitenhuis 'lonica' aan de Amstel en een gouden huwelijkspenning uit 1781.

Experimenteren aan tafel vol papieren

Soms stuit een conservator op een buitenkansje. Zo was de tafel met scagliolablad die ter veiling werd aangeboden hoogst belangwekkend vanwege onder andere de techniek waarin het blad was uitgevoerd. De tafel kreeg nóg meer waarde omdat de maker Adolphe Jacque en de opdrachtgever Matthijs Herfst bij naam bekend waren en het museum al enige voorwerpen van de rijke Amsterdamse koopman Herfst bezat. Een restauratiebeurt van de tafel bleek eerst noodzakelijk voordat de aanwinst getoond kon worden. Wij treffen hem dan ook niet op z'n mooist, maar juist tijdens die restauratie, op het moment dat het blad van het onderstel is gescheiden en eerdere reparaties ongedaan worden gemaakt.

Het opvallende tafelblad met zijn papierwerk dat zo voor het grijpen lijkt, is een paar keer gebroken geweest. Detonerend gevulde scheuren en grof geschuurde oneffenheden verstoren de bedrieglijk echte afbeeldingen en kunst- of stucmarmor. Zulk kunstmarmor overigens, werd gemaakt van een soort deeg op basis van gips, beenderlijm en pigmenten. Verschillende gekleurde pasta's zijn door elkaar gekneet en op de ondergrond aangebracht. Daarna is het blad geslepen, waardoor het zijn marmerglans krijgt. Voor de afbeeldingen is eerst een pasta met basiskleur gebruik – wit voor het papier – waarna de voorstelling is ingegraveerd en de lijnen opgevuld met zwart en bruin.

Stapsgewijs en met de uiterste voorzichtigheid behandelt de restaurator het blad, de restauratie is in een experimenteel stadium. Eerst heeft hij wat schoonmaakproeven gedaan, wat nog geen bevredigende methode heeft opgeleverd. Eén ding is zeker: het blad moet worden ontdaan van zijn, waarschijnlijk hardstenen onderkant, een reparatieplaat, wat het veel te zwaar maakt voor het ranke, houten onderstel. In het verleden is het onderstel al meermalen letterlijk bezweken onder het gewicht van het blad. Ook het onderstel vertoont slecht uitgevoerde restauraties, die alle ongedaan gemaakt moeten worden. Bij een eerdere restauratie is bijvoorbeeld een donkerbruine vernis gebruikt. Extra zonde, omdat het hier om het ongebruikelijke cypressenhout gaat. Gelukkig bleek de oorspronkelijke vernis nog grotendeels intact en kon de donkere vernis worden verwijderd. De fraaie houtnerf van het cypressenhout is nu weer goed te zien. De restaurator experimenteert voort. Over enige tijd zal de bijzondere tafel in zijn volle glorie in zaal 12 van het museum bewonderd kunnen worden.

Archeologie

Voorwerpen die afkomstig zijn uit opgravingen door de afdeling Archeologie van de dienst Amsterdam Beheer vallen onder de verantwoordelijkheid van de directeur van het Amsterdams Historisch Museum.

Haarlemmerplein

De aanleg van een bioscoop met daaronder een parkeergarage vormde de aanleiding voor een archeologisch onderzoek op het noordelijke gedeelte van het Haarlemmerplein. In januari 2000 kreeg de eerste opgravingscampagne uit december 1999 een vervolg. Dit onderzoek richtte zich vooral op de zuidzijde van het bouwblok, voorheen de pleinkant. Hier werden de resten van zeven woonhuizen opgegraven, met maar liefst tien beerputten. Deze putten bevatten bijna allemaal, evenals bij de eerdere opgraving in 1999, veel en interessant vondstmateriaal uit de 17de en 18de eeuw. Naast luxe glaswerk en schitterende faience zijn bijzondere gebruiksvoorwerpen gevonden. Heel uniek is een bronzen lepel uit Engeland waarvan de steel aan de voorzijde is bekroond met het hoofdje van een jongeling en de achterzijde met een doodshoofd. De materiële inhoud van de beerputten is op de eigen dienst geïnventariseerd, het organische materiaal (botten, schelpen, zaden en pitten, resten van insecten en parasieten) wordt momenteel geanalyseerd door specialisten en studenten verbonden aan beide universiteiten van Amsterdam.

Opgraving Haarlemmerplein

De VOC-werf: het plankier en de funderingspalen noordelijk ervoor

Tichelstraat, Karthuizersdwarstraat en Lindengracht

De reeks opgravingen rond het Karthuizersplantsoen, gelegen aan de noordwest-zijde van de Jordaan, die in 1999 was gestart is in februari en maart 2000 voortgezet in de percelen Tichelstraat 9-13, Karthuizersdwarstraat 10-14 en Lindengracht 219. Overblijfselen uit verschillende perioden zijn aangetroffen. De huizen in de Tichelstraat dateren uit omstreeks 1650. De kelders waren verscheidene malen opgehoogd met vloeren van hardstenen tegels, plavuizen of bakstenen. Achter de huizen stonden houten beerputten en gemetselde waterputten die in de 19de eeuw als toilet werden gebruikt. Die binnenplaatsjes zijn toen overdekt en bij de woning getrokken. De huizen aan de Karthuizersdwarstraat verschenen omstreeks 1750. Achter de percelen aan de Lindengracht onder de aanbouw van de huizen is het vroegere kerkhof van de buurt aan het licht gekomen. Het werd met de aanleg van de Jordaan vanaf 1612 ingericht in de voorhof van het Karthuizersklooster ter hoogte van het Karthuizersplantsoen en bleef tot in de 19de eeuw in gebruik. In een gebiedje van drie bij drie meter zijn bijna dertig skeletten geborgen in lijkkasten die in vijf tot zes lagen op elkaar waren gestapeld, hetgeen op een intensief gebruik van de begraafplaats duidt. Diep onder het kerkhof kwamen sporen van 13de-eeuwse bewoning aan het licht. Hier was een terp van kleiplaggen opgeworpen met daarop een boerderijtje, van waaruit het veenlandschap werd ontgonnen. In de klei zaten scherven van handgevormde kogelpotten die lokaal waren vervaardigd. Het is het eerste bewijs voor 13de-eeuwse bewoning in de Jordaan buiten de oudste kern van de stad langs de Amstel. Het onderzoek krijgt een vervolg met een opgraving in de Karthuizersstraat die voor 2001 op het programma staat.

Bastion Zeeburg, Funen

Een kort bodemonderzoek vond plaats op de bouwlocatie Funenpark aan de Cruquiuskade. Aanleiding was de vondst van menselijke botten en muurresten tijdens bodemsanering van het terrein. De botresten bleken afkomstig van het voormalige Sint-Pieterskerkhof dat tussen 1800 en 1880 in gebruik was. Daarnaast zijn talrijke restanten van een spoorwegemplacement met twee insteekhavens aangetroffen dat omstreeks 1880 is aangelegd. Hiertoe behoorde onder meer een ronde bakstenen structuur met een diameter van 12,4 meter, die mogelijk als draaicirkel voor het keren van stoomlocomotieven diende. Voor de bouw ervan zijn 17de-eeuwse bakstenen gebruikt die afkomstig lijken te zijn van het bastion Zeeburg dat kort voor 1880 is gesloopt. Het bastion zelf is in de westrand van het terrein tegen de Kraijenhoffstraat aan teruggevonden.

Hier is een zware buitenmuur van circa 1,80 meter breed blootgelegd en in de gracht ervoor zijn vondsten uit de periode 1650-1800 aangetroffen. Dit stuk stadsmuur was onderdeel van de stadsuitbreiding van na 1663. Plannen worden nu ontwikkeld tot behoud van de historische muur in het park van de toekomstige woonwijk Funen.

De VOC-werf Oostenburg, het voormalig Stork-terrein

Vooruitlopend op de sloop van twee fabriekshallen op het Stork-terrein langs de Oostenburgervaart is een proefonderzoek gestart om overblijfselen van de VOC-werf op Oostenburg te traceren en de kwaliteit ervan vast te stellen. Deze operatie leidde tot de unieke vondst van een scheepshelling uit de VOC-periode. De scheepshelling bestond uit een houten plankier van 60 meter lengte en 12 meter breedte dat ondanks de betonnen funderingen van zware industriële installaties nog gedeeltelijk intact was. Alleen de noordelijke helft van het plankier was in de 19de of vroege 20ste eeuw geruimd. Het zuidelijk deel bestond uit beukenhouten planken. De helling rustte op massieve grenen balken, die zwaar waren onderheid met heipalen om de meter. De ophogingslagen tussen de funderingspalen bevatten hoofdzakelijk stadsafval uit de eerste helft van de 17de eeuw en tonen aan dat de natuurlijke bodem van het IJ ter hoogte van de helling begon te dalen.

Onderzoek heeft uitgewezen dat de houten structuur dateert uit de beginfase van de werf. Het eiland Oostenburg is tussen 1660 en 1665 aangelegd en het VOC-bedrijfsterrein direct daarna ingericht.

- » Een van de opgegraven vondsten onder het Haarlemmerplein: een fraaie Engelse lepel. Draait men de lepel om, dan heeft het jonge gezicht plaatsgemaakt voor een doodshoofd. Op deze wijze werd de bezitter van het kleinood er dagelijks aan herinnerd slechts tijdelijk op aarde te zijn

- ✓ Vitrine in zaal 3a met vondsten van het Haarlemmerplein.

Museum Willet-Holthuysen

Een gouden greep

Juwelen en horloges uit de verzameling van mevrouw Lopez Suasso (1816–1890)

1 september 2000 tot en met 28 januari 2001

In 1860 trouwde de Amsterdamse Sophia Adriana de Bruijn, een dame van eenvoudige komaf, met de zeer gefortuneerde Augustus Pieter Lopez Suasso (1804–1877), telg uit een Portugees joods geslacht. Het echtpaar maakte jaarlijks lange reizen door Europa en Rusland. Zij schaften zich tijdens die reizen allerlei kunstvoorwerpen aan, zoals bronzen replica's van antieke beelden, maar ook sieraden en horloges. Koffers vol glinsterende aankopen en souvenirs werden naar Nederland verscheept. Mevrouw Lopez Suasso bleek een verwoed verzamelaarster van antiek, van curiosa en vooral van juwelen. Na het overlijden van haar echtgenoot reisde zij niet meer naar het buitenland en werd zij een graag geziene klant op veilingen en bij juweliere en horlogiers in Amsterdam. De juwelen- en horlogeverzameling die zij uiteindelijk bijeenbracht bestaat uit meer dan 160 19de-eeuwse gouden sieraden, 40 18de-eeuwse en 80 19de-eeuwse gouden horloges en zo'n 60 gouden dozen en gebruiksvoorwerpen. Haar voorkeur ging uit naar gouden horloges met email in de meest fantastische vormen: een vlinder, een aardbei, een tamme kastanje. Zij legateerde de verzameling, met haar collectie antiek en curiosa aan de gemeente Amsterdam. Het legaat vormde mede de aanleiding tot de bouw van het Stedelijk Museum, dat in 1895 werd geopend.

Voor de presentatie van een ruime selectie uit haar juwelen- en horlogeverzameling vormde Museum Willet-Holthuysen een uitstekende ambiance. Daar flonkerden vanuit de rijk ingerichte kamers het goud en de edelstenen de bezoekers tegemoet. De selectie bestond voornamelijk uit 19de-eeuwse gouden siervoorwerpen. Naast ringen, armbanden en colliers waren er horloges, chatelaines en snuifdozen te zien. Interessante extra informatie gaven de originele aankoopbonnen die bij sommige sieraden werden getoond.

Samenstelling gastconservator Hester Wandel

Vormgeving Architectenbureau Jowa

Publicatie zie pagina 13

Evenementen zie pagina 29

Toegenomen belangstelling

Museum Willet-Holthuysen is het enige compleet ingerichte grachtenhuis in Amsterdam, met balzaal, eetzaal en andere stijkamers, dat dagelijks geopend is. De laatste bewoners waren Abraham Willet (1825–1888) en zijn echtgenote Louisa Willet-Holthuysen (1824–1895). Zij liet in 1895 het huis met inboedel en de kunstcollectie van haar overleden echtgenoot na aan de stad Amsterdam, onder voorwaarde dat het huis als museum zou worden opengesteld. Tot ver in de 20ste eeuw was de belangstelling voor 19de-eeuwse kunst en kunstnijverheid gering. De laatste jaren is deze interesse toegenomen en mogen het grachtenhuis en de kunstverzameling zich verheugen in een groeiend aantal bezoekers.

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Een gouden greep* werd een aantal evenementen georganiseerd, waaronder een workshop over 19de-eeuwse sieraden. Een zeer geïnteresseerd publiek luisterde naar de inleiding van Hester Wandel, samenstelster van de tentoonstelling. Daarna volgde een uitleg door Daniël Girod, juwelenexpert bij veilinghuis Sotheby's, over stijlen en technieken. Als sluitstuk van de middag was er gelegenheid om meegebrachte antieke sieraden aan expert Girod te tonen.

Samenwerking

Samen in goud en zilver

Het Amsterdams Historisch Museum bezit een verzameling goud en zilver van groot belang. De oudste voorwerpen dateren uit de late 16de eeuw; de jongste van de vroege zoste eeuw. Binnen deze deelcollectie neemt het Amsterdams gekeurde zilver een vooraanstaande plaats in. De verzameling behoort – samen met die van het Rijksmuseum – tot de grootste en belangrijkste in Nederland. Kwaliteit en kwantiteit van beide Amsterdamse collecties onderstrepen de betekenis die Amsterdam als zilverstad innam. In vervolg op eerder verschenen bestandscatalogi van delen van de verzameling van het Amsterdams Historisch Museum – als tekeningen, schilderijen van C.J. Fodor, beelden en glas – staat in het najaar van 2002 het Amsterdams gekeurde edelmetaal op het programma. Nieuw biografisch onderzoek naar de Amsterdamse goud- en zilversmeden, inclusief hun meestertekens, speelt in het project een belangrijke rol. De 150 biografieën van de in 1999 verschenen bestandscatalogus Amsterdams Goud en Zilver van het Rijksmuseum hebben in dezen een nieuwe standaard gezet. In collegiaal overleg is besloten om op dezelfde wijze voort te gaan en het onderzoek ter hand te nemen naar nog eens 140 Amsterdamse goud- en zilversmeden die niet in de Rijksmuseum-catalogus, maar wel in die van ons museum voorkomen. Zo zullen beide publicaties elkaar aanvullen en straks één belangwekkend werk vormen waarin de laatste stand van wetenschap met betrekking tot het Amsterdamse goud en zilver en hun makers zal zijn verwerkt.

Drs. Hubert Vreeken, conservator kunstnijverheid van het Amsterdams Historisch Museum is projectleider. Hij wordt terzijde gestaan door een adviesraad van externe deskundigen, onder wie drs. Jan Rudolph de Lorm, conservator edelmetaal in het Rijksmuseum.

Samen de n8 in

Eigenlijk kregen de ideeën pas goed vorm toen zich eind 1999 een groepje studenten Culturele en Maatschappelijke Vorming van de Hogeschool van Amsterdam meldde met een voorstel. Zij hadden de Museumnacht in Berlijn meegemaakt en dat vonden ze een heel bijzonder evenement in een prima sfeer. Als zij nu hun stage konden besteden aan een Museumnacht in Amsterdam, bijvoorbeeld een plan er voor maken...

De eerste samenwerking voor de Museumnacht was geboren. Want vanaf het voorjaar liep een groepje museummedewerkers uit Rijksmuseum, Joods Historisch Museum en ons museum rond met dezelfde Museumnachtervaring en hetzelfde gevoel: zoiets moeten we in Amsterdam ook proberen. Echter ontbrak de mankracht voor het opzetten van zo'n groot evenement. Samen togen museum- en studentengroep aan het werk en ontwikkelden ideeën voor de Amsterdamse nacht en de manier waarop het evenement gerealiseerd zou kunnen worden. Neerslag van deze brainstormperiode was een 'projectplan', dat door de studentengroep is uitgewerkt. De museumgroep overlegde ondertussen met verschillende museale gremia, zoals het reguliere marketing overleg van de Amsterdamse musea en de overleggen Kleine en Grote musea van Amsterdam, waar in het algemeen directies zijn vertegenwoordigd. Gekozen werd voor een gefaseerde aanpak, waarbij het Amsterdams Historisch Museum toezegde 'contract-partner' te willen zijn, die eveneens gefaseerd het (financiële) risico zou dragen. Ook kregen de studenten in ons museum hun stageplaats.

Het projectplan diende als basis voor een 'businessplan', dat voorgelegd kon worden aan eventuele sponsors en andere partners. In augustus was de financiering vrijwel rond: de Mondriaan Stichting zorgde voor een garantiesubsidie, ABN AMRO werd sponsor en Het Parool, als mediapartner, verzorgde onder andere een advertentiecampaagne. Radio Noord-Holland ten slotte zou van de Museumnacht verslag doen op de radio.

Met deze toezeggingen ging het project een volgende fase in. Promotie- en programmamateriaal kon worden ontworpen dat 'jong Amsterdam' moest aanspreken. De vormgevers van Thonik tekenden ervoor. Een samenwerking werd aangegaan met Tours & Travel Services en met Lovers (Museumboot), die voor speciaal vervoer zouden zorgen. In Berlijn was gebleken dat het speciale vervoer een belangrijke service was. Op opleidingsinstituten werden vrijwilligers geworven om tijdens de *Museumn8* (zoals het evenement inmiddels was vormgegeven) een en ander in goede banen te leiden. En het allerbelangrijkste, liefst 33 musea waren enthousiast geworden en deden mee (voor een paar musea was zo'n evenement op dat moment technisch onmogelijk), ondanks het feit dat zij hun eigen openstelling en evenementen moesten financieren. Veel kon de studentengroep nog bijdragen aan het verzinnen van evenementen voor de musea die jongeren zouden aanspreken, de studenten hoorden immers zelf tot de belangrijkste doelgroep. Al deze gezamenlijke inspanningen leidden tot een groot succes. Jonge mensen hebben in een ontspannen sfeer kennis gemaakt met de Amsterdamse musea en dat was de bedoeling. Het enthousiaste publiek heeft voor een *Museumn8* gezorgd, die niet meer weg te denken valt in het uitgaansaanbod van Amsterdam.

- 1 Modeshow in Schuttersgalerij
Foto Anneke van de Kieft
- 2 Levensliederen in het museum-restaurant
Foto Anneke van de Kieft
- 3 *Museumn8* in Willet-Holthuysen
Foto Annemieke Boots

't is wel tof
dat je hier elke dag naar toe kan

Dit is echt de leukste avond
die ik heb gehad met zo weinig drank!

AANWINST**Koffertje van de NVSH**

inv.nr. KA 20447

In december 1999 sloot het Amsterdamse kantoor van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming. Uit de boedel is door het museum deze koffer met voorlichtingsmateriaal in de collectie opgenomen evenals de borden met onder meer 'maandag parenavond', 'vrijdag pedofilie-avond'.

Jeanne van Velse is jarenlang als vrijwilligster op pad geweest met de koffer om voorlichting te geven over voorbehoedmiddelen tegen zwangerschap en seksueel overdraagbare ziekten.

Ze was al sinds 1952 lid, alleen bij de NVSH kon je immers voorbehoedmiddelen kopen, want ze wilde geen gezin met tien kinderen, zoals haar ouders.

In 1970 werd Jeanne van Velse voorlichtster. De NVSH was toen een zeer grote vereniging met zo'n 200.000 leden. De condoomverkoop was net vrijgegeven. Allelei organisaties klopten aan voor voorlichting. Jeanne van Velse kwam op middelbare scholen, opleidingen voor verpleegsters en bejaardenhelpsters, en vanaf de jaren '80 ook op politieopleidingen. De voorbehoedmiddelen in de koffer, condooms en zaaddodende pasta, diverse maandstrips met anti-conceptiepillen, een pessarium en spiraaltjes, stammen uit de jaren '70. In de jaren '80 ging de anti-conceptiepil veel minder hormonen bevatten. Sinds 1981 is vanwege aids de voorlichting over seksueel overdraagbare ziekten belangrijker geworden. Van Velse ging toen inmiddels in plaats van met de koffer, met een koektrommel op pad, veel praktischer in de tram.

Samen in Jakarta

Ook in dit verslagjaar is de samenwerking met de musea van de stadsprovincie Jakarta voortgezet. De benoeming van Tinia Budiati tot directeur van het Historisch Museum van Jakarta schonk veel voldoening, aangezien zij eerder mede met hulp van het Amsterdams Historisch Museum haar studie aan de internationale afdeling van de Reinwardt Academie voor Museologie in Amsterdam heeft kunnen volgen. Daarvoor was zij als stagiaire in het museum werkzaam. De samenwerking concentreert zich nu vooral op training van stafmedewerkers van het Historisch Museum in Jakarta, waarbij conservator Lodewijk Wagenaar op zich heeft genomen speciaal aandacht te schenken aan de plannen voor herinrichting van dit museum dat gevestigd is in het oude 'Stadhuis' uit circa 1710. Hij is als mede-oprichter van de Indonesische 'Jakarta History Museum Foundation' betrokken bij het programma om Indonesische particulieren te interesseren voor het wel en wee van het Historisch Museum in Jakarta.

Samen in de klas

Op 20 maart 1602 verleende de Staten-Generaal van de toen jonge Republiek octrooi aan de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC). Amsterdam nam in dit bedrijf de helft van alle activiteiten voor haar rekening. Vijftig procent van al het personeel voor Azië werd in Amsterdam aangenomen, bij elkaar een half miljoen man. De helft van de schepen werd er gebouwd. Amsterdam profiteerde niet alleen van de verkopen, ook op immaterieel gebied was de winst groot: Amsterdamse drukkers gaven landbeschrijvingen en reisjournalen uit, talloze uitgeverij hadden landkaarten in hun fonds. In menig opzicht was Amsterdam het centrum van de nieuwe kennis over het verre werelddeel Azië.

Met de gemeente Amsterdam en tal van Amsterdamse instellingen is het museum doende zich te beraden over de invulling van het 'VOC-jaar', ter herdenking van de oprichting, dat in 2002 zal plaatsvinden. Dankzij een bijzondere bijdrage van ABN AMRO aan de gemeente Amsterdam, kon ons museum een samenwerking aangaan met de gemeente en met de Stichting CIAO (Computers in het Amsterdamse Onderwijs) met het doel een onderwijsmethode te ontwikkelen, waarbij gegevens uit de VOC-geschiedenis gebruikt zullen worden in een geheel nieuw soort onderwijs in de klas. Aan de hand van de reis van de Burgerwees Peter van de Star, vertrokken in 1713 van Amsterdam, en via de Kaap, Ceylon en de Coromandelkust in Zuid-India naar Batavia (Jakarta) gereisd, zal lesstof worden gemaakt voor de groepen 7 en 8 van de basisschool, en voor de tweede klas van het voortgezet onderwijs. Het interactieve lesprogramma zal in 2002 operationeel zijn.

Daarnaast is het museum bezig met de voorbereiding van een tijdelijke tentoonstelling 'Amsterdam-Azië-Amsterdam' in 2002.

Aders van het museum

Geen enkele bezoeker van het Amsterdams Historisch Museum zal er bij stil staan of er iets van merken: koelte en warmte, droogte en vochtigheid. Omstandigheden, die dag en nacht perfect op elkaar afgestemd moeten zijn in een museumomgeving. Achter de muren en tussen de etages lopen honderden meters leidingen en luchtkanalen, onzichtbaar voor het oog, onmisbaar voor object en mens. Zij zijn de 'aders' van het museum en het kloppend hart bevindt zich diep in de kelders, want daar staan de ketels en installaties.

Onderdeel van de grootscheepse renovatie aan interieur en inrichting van het museum die in 1998 begon, was en is (het karwei wordt gefaseerd uitgevoerd) de vernieuwing of aanpassing van warmte-, koel- en bevochtiginginstallaties, waarvan de meet- en regelapparatuur voor een deel nog uit de jaren '60 stamden, toen het complex geschikt werd gemaakt als museum. Ze waren bepaald onzuinig in gebruik en gedeeltelijk milieuvervuilend. Bovendien bestond de wens het geklimatiseerde deel van het gebouw uit te breiden. De uitvoering van het technische vernieuwingsprogramma leidde tot een ware omwenteling op museuminstallatiegebied en tot de beoogde bezuinigingen op milieu- en op financieel gebied.

~

Van sproei- naar infrasone bevochtiging: de oude luchtbevochtigers waren sproei-installaties, die water vernevelden en deze nevel door luchtkanalen de tentoonstellingszalen opstuurden. De handmatige regulering ervan veroorzaakte schommelingen in de vochtigheid op zaal, wat weer invloed had op de temperatuur. Schimmelvorming in de luchtkanalen was eveneens een groot gevaar. Het museum koos voor infrasone bevochtigers die zeer nauwkeurig geregeld kunnen worden. Aangezogen buitenlucht dient als luchtverversing voor de tentoonstellingszalen. Daarvan komt 80% retour naar de bevochtiger, vermengd met 20% verse buitenlucht. Die lucht wordt opnieuw bevochtigd, eventueel uitgekoeld en naverwarmd en weer naar de zaal gestuurd. 's Nachts wordt geen verse lucht opgenomen, dan vindt 100% recirculatie plaats.

~

Van kraanwater naar luchtgekoeld: de capaciteit van de koelmachines is vergroot en ook zijn er milieu- en energiebesparende maatregelen genomen. Voorheen werd de warmte afgevoerd door middel van leidingwater, de grootste boosdoener in het enorme verbruik van totaal 42.000 kuub schoon water per jaar. Nu is het kraanwater vervangen. Door middel van een gesloten systeem wordt de warmte via op het dak geplaatste 'droge' condensoren afgegeven aan de buitenlucht en de gekoelde vloeistof vervolgens terug naar de machine gevoerd. Door deze aanpassing is het watergebruik van de koelinstallaties tegenwoordig 0,0.

~

Van olie naar gas: de keuze was duidelijk. De oliigestookte verwarmingsinstallatie moest worden vervangen door een gasgestookte installatie. Dat was schoner en zuiniger in gebruik. Eén probleem moest worden opgelost: het gasleidingnet onder de Nieuwezijds Voorburgwal kon niet de capaciteit leveren die het gebouw zou vragen: 220.300 m³ per jaar. Speciaal voor het museum is toen een nieuwe gasleiding gelegd van het Spui naar het museum, een hele onderneming in hartje Amsterdam.

Deze overgang naar gas levert een energiebesparing op van ongeveer 20%.

~

Met en regelen via de computer: moest vroeger de temperatuur en vochtigheid worden gecontroleerd en geregeld door onder meer aan wieltjes te draaien en schakelaars aan en uit te doen, vandaag de dag staat in de technische ruimte een computer. En voor het scherm zit Henk Döppenbecker, voorman bij de Technische Dienst en drijvende kracht achter al de technische vernieuwingen. Via een op maat gemaakte computerprogramma is hij nu met één druk op de toets heer en meester over de elektronische meet- en regelapparatuur voor de ketels en de machines. Met een ongekende nauwkeurigheid kan worden gemeten en geleverd.

Bijlagen

OVERZICHT VAN EVENEMENTEN

AANWINST

Kinderkopje, 1928
Louise Beyerman (1883–1970)
 brons
 inv.nr. BA 4155

Louise Elisabeth Beyerman was in het begin van de 20ste eeuw een van de weinige vrouwelijke beeldhouwers van Nederland. Zij studeerde onder meer aan de Amsterdamse Academie van Beeldende Kunsten waar zij les kreeg van professor Jan Bronner. Beeldhouwen was voor haar zowel een fulltime professie als een 'heilig moeten'. Een beeldhouwster was in haar ogen een 'arbeidster in haar werkplaats'. Het was een dagtaak, een heel werkzaam leven lang. Deze boodschap droeg zij ook uit in vele tijdschriftartikelen en lezingen. Louise Beyerman kreeg verschillende opdrachten voor monumentale beeldhouwkunst aan gebouwen en fonteinen. Zij is echter vooral bekend door haar vele portretbustes en 'kopjes', waarvoor kinderen van familieleden en vrienden model stonden. Daarnaast gaf zij lessen in kunstgeschiedenis en beeldhouwen. Een van haar leerlingen was Constance Wibaut, die als jong meisje boetseerlessen van Beyerman kreeg. Beyerman bracht haar de liefde voor de beeldhouwkunst bij.

Bij de tentoonstelling *Japanse Verwondering*

- 8 maart Rondleiding in de tentoonstelling door de samensteller Robert Parthesius.
 26 maart De mysterieuze Japanse cultuur stond centraal tijdens de performance van kunstenares en schrijfster Suzanne Visser. Zij verklaarde een aantal eigenaardigheden al kalligraferend aan de hand van de Japanse taal.
 3 mei Een wonderlijke wereld: de Nederlanders brachten allerlei voor Japanners bijzondere instrumenten naar Japan. Een leuke rondleiding door de tentoonstelling liet kinderen delen in de verbazing van de Japanners. Na afloop maakten de kinderen een caleidoscoop, die natuurlijk mee naar huis mocht.

Bij de tentoonstelling *Stadsfietsen*

- 9 juli Een fiets- en wandeltocht door het Amsterdamse Chinatown: de Binnen Bantammerstraat, de Zeedijk en Geldersekaade. Hans Tulleners (monumentenkenner) was de gids door deze levendige buurt.

Bij de tentoonstelling *Couture Locale*

- 15 november Dia-lezing *Couture Locale* Amsterdamse mode 1950/2000 door de samensteller van de tentoonstelling Annemarie den Dekker
 14 december Workshop: Wat doet kleur voor u? Helma Westerhof van het adviesbureau PQ Consult vertelde tijdens de zeer geslaagde workshop onder meer over kleur in kleding en de werking van kleur op de omgeving.
 27 december Ontwerp je eigen mode. Een evenement voor kinderen tot en met 12 jaar georganiseerd in samenwerking met Het Parool.

Diverse evenementen

- 15 + 16 april Museumweekend.
Bij het model van de Oosterdoksuis in het museum begon conservator Lodewijk Wagenaar zijn verhaal over de 19de-eeuwse Amsterdamse dokken. Daarna ging de groep op de fiets naar het Oosterdok en de sluisen van het Entrepotdok. Voor kinderen van 7 tot en met 12 jaar was er beide dagen een speciale rondleiding.
- 7 mei Precies 55 jaar geleden verzamelde zich een grote groep mensen op de Dam om hun bevrijders te verwelkomen. Maar plotseling vielen er schoten, in de Grote Club waren nog bewapende Duitsers. Sommige mensen doken weg achter Het Snotneusje, een draaiorgel, dat zo hun leven redde. Het Snotneusje bevindt zich in de collectie van ons museum. Op 7 mei 2000 speelde het opnieuw en waren er filmfragmenten van de schietpartij te zien.
- 10 juni Het bruine monster - voetbal & literatuur: bij de aftrap van Euro 2000 lazen Henk Spaan en andere sportauteurs uit eigen werk.
- 17 juni Fietstocht door stadsdeel de Baarsjes. Onder meer naar de voormalige stads-kwekerij aan de Slatuinenweg en de eigentijdse nieuwbouw van architecte Marlies Rohmer aan het nieuwe Kortenaerplein. Architectuurhistoricus Maarten Jansen begeleidde de volgeboekte excursie.
- 24 juni Boottocht door de Amsterdamse haven met de historische IJveerboot uit 1923. In mooi zomerweer voeren zo'n 70 geïnteresseerden vanaf de Oranjesluisen tot de Coentunnel en weer terug. Dick Reedijk vertelde tijdens de tocht over de geschiedenis van de haven en de directe omgeving.
- 3 september Anatomy lesson of Dr. Deijman: a new interpretation. Een lezing over het beroemdste schilderij (van Rembrandt) in onze verzameling door William Schupbach, conservator bij de Wellcome Library in Londen.
- 17 september Reis langs religies in de Pijp. Een zeer gevarieerde en interessante wandeling langs onder meer de gebedshuizen van sikhs, moslims, joden en katholieke Afrikanen.
- 24 september Plantage: buitenbeentje binnen de stad. Journalist en buurtbewoner Gerard Bergers leidde de grote groep excursiegangers rond in zijn sfeervolle buurt. Speciale aandacht was er voor het Vakbondsmuseum, de Hollandse Schouwburg en een privé-woning.
- 1 oktober Junior Museumweek voor onderwijsgroepen.
- 8 oktober Wetenschapsdag: hulpjes in de huishouding.
- 2 + 9 + 16 + 23 + 30 november Lunchlezingen van het Genootschap Amstelodamum, thema 'Beeldende kunst in de openbare ruimte van Amsterdam', zie ook pagina 14.
De Nederlandse Tinvereniging hield haar jaarlijkse ledenvergadering in het Amsterdams Historisch Museum.

AANWINST

Arie Keppler, 1999
Constance Wibaut (geb. 1920)
beschilderd gips
inv.nr. BA 4154

Het beeldje is een voorstudie voor een monumentale buste in brons op een bakstenen sokkel met natuurstenen onderdelen. De geportretteerde stelt ir. Arie Keppler (1877-1941) voor, van 1915 tot 1937 eerste directeur van de Gemeentelijke Woningdienst. Zijn ideeën over de ontwikkeling van tuindorpen ter verbetering van de volkshuisvesting kregen onder meer gestalte in Amsterdam-Noord. Op 19 november 1999 werd het monument te zijner nagedachtenis op het Aldebaranplein in Tuindorp-Oostzaan onthuld.

- 11 maart Onder leiding van Honorine van Citters kregen kinderen van 4 tot en met 6 jaar een 'Abraham de Boekenworm-rondleiding', zie pagina 16.
- 12 + 13 + 14 mei Het ornament in de tuin. Zeer succesvol waren wederom de 'tuinweekenden', die in mei en in juni werden gehouden. De particuliere grachtentuinen, die anders niet toegankelijk zijn voor publiek, toonden zich in hun volle pracht.
- 16 + 17 + 18 juni De grachtentuin in bloei. Voor het eerst sinds de start van het grachtentuinweekend was er nu een speciaal thema: flora en fauna in de grachtentuin. Ook de tuin van Museum Willet-Holthuysen werd goed bezocht. Vele tuinliefhebbers genoten tevens van de koffie, thee en taart in de tuinkamer.
- 13 september Workshop 19de-eeuwse sieraden, zie pagina 23.
- 16 september Juwelen en horloges. In het kader van de manifestatie 'Vaarwel Negentiende Eeuw' was er een speciale rondleiding in de tentoonstelling Een gouden greep.
- 25 oktober Sieraden maken voor kinderen tussen 7-12 jaar.

TENTOONSTELLINGEN IN 2001

Amsterdams Historisch Museum:**Een draak ontwaakt***22 februari tot en met 6 mei 2001*

Foto's van Venus Veldhoen over de bouw van de boeddhistische tempel op de Zeedijk en het dagelijks leven van de Chinese gemeenschap rond de Nieuwmarkt.

De hand van de meester*23 februari tot en met 6 mei 2001*

Simon Levie, oud-directeur van het Amsterdams Historisch Museum presenteert zijn keuze uit de museumcollectie oude tekeningen (1500–1900).

20ste-eeuwse stadsgezichten*2 juni tot en met 2 september 2001*

Met werk van onder anderen Georg Breitner, Jan Sluyters, Leo Gestel, Carel Willink en Herman Gordijn.

Amsterdam danst*19 oktober 2001 tot en met 13 januari 2002*

Een tentoonstelling over ruim honderd jaar Amsterdamse dansgelegenheden: van Amsterdamse danshuizen aan het einde van de 19de eeuw tot aan house- en jungleparty's in de discotheken van vandaag.

Museum Willet-Holthuysen:**Palet Willet***31 maart tot en met 26 augustus 2001*

De jaarlijkse tentoonstelling van een selectie uit de kunstverzameling van Abraham Willet (1825–1888).

Fotografie uit de collectie Willet-Holthuysen*28 september 2001 tot en met januari 2002*

Abraham Willet was een van de eerste fotoverzamelaars in Nederland. Zijn verzameling telt een kleine duizend foto's waarvan een selectie op de tentoonstelling is te zien.

BEZOEKERSAANTALLEN

Amsterdams Historisch Museum

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Betalend	67.233	50.479	54.430	59.351	37.301	47.038
MJK	37.468	43.019	78.322	81.211	39.039	39.301
Korting	37.674	64.340	82.818	59.191	36.300	100.760
School	14.464**	9.883	11.449	10.979	5.210***	9.368
Totaal	156.839	167.721	227.019	210.732	117.850	204.316*

Museum Willet-Holthuysen

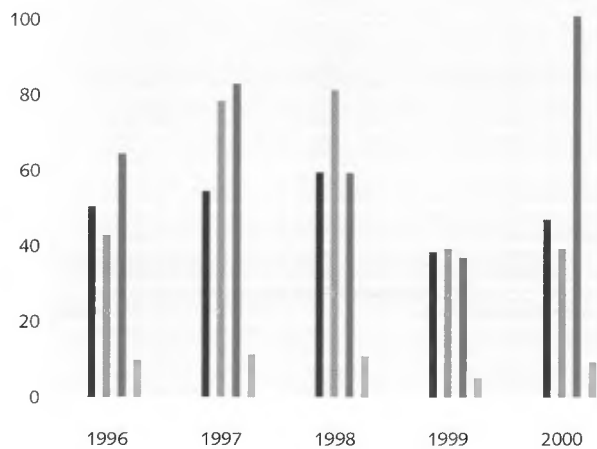
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Betalend	16.363	3.390	20.630	22.400	23.513	21.198
MJK	3.156	3.301	10.955	10.602	11.255	8.355
Korting	2.808	2.739	10.580	13.007	16.598	16.304
School	338	42****	486	914	1.173	1.427
Totaal	22.665	9.472	42.651	46.923	52.539	47.284

Schuttersgalerij

	1995*****	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal	79.580	380.844	378.155	352.069	265.065	280.172

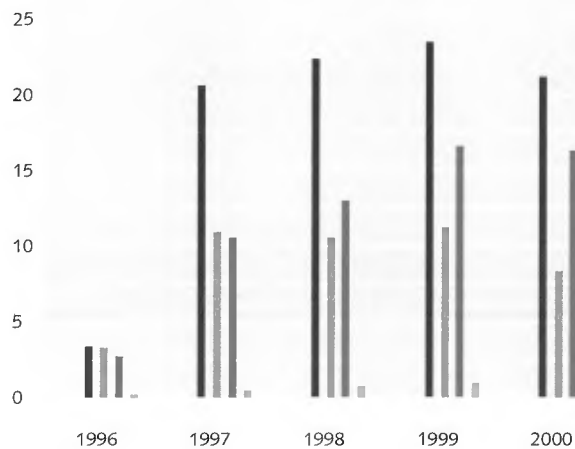
- * De tentoonstellingen *Stadsfietsen* en *Constance Wibaut* op de binnenplaats van het museum en in de Schuttersgalerij trokken in totaal 42.645 bezoekers.
- ** De tentoonstelling *Toen hier ... hongerwinter en bevrijding in Amsterdam* op de binnenplaats van het museum trok bovendien nog eens 73.404 bezoekers.
- *** Van 1 januari tot 10 december 1999 was tweederde gedeelte van de vaste opstelling van het museum i.v.m. de verbouwing en herinrichting gesloten.
- **** Van 1 januari tot en met 10 november 1996 was Museum Willet-Holthuysen wegens renovatie gesloten.
- ***** Van 15 maart 1995 tot en met maart 1996 was de Schuttersgalerij wegens renovatie gesloten.

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM
AANTAL BEZOEKERS (X DUIZEND) PER JAAR

— Betalend
— Museum Jaarkaart
— Korting
— School

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN
AANTAL BEZOEKERS (X DUIZEND) PER JAAR

— Betalend
— Museum Jaarkaart
— Korting
— School

GROEPSBEZOEK

Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Basis-/Speciaalonderwijs	186	80	169	124	72	100
Voortgezet onderwijs	344	207	228	190	100	201
MBO	16	17	8	29	6	43
HBO	18	26	42	21	15	20
Universiteit	30	19	28	22	25	45
Onderwijs voor volwassenen	86	57	54	57	35	42
Diversen	191	185	486	298	95	330
Totaal*	871	591	1.015	741	348	781
* Groepen o.l.v. een museumdocent:	408	289	553	387	224	301

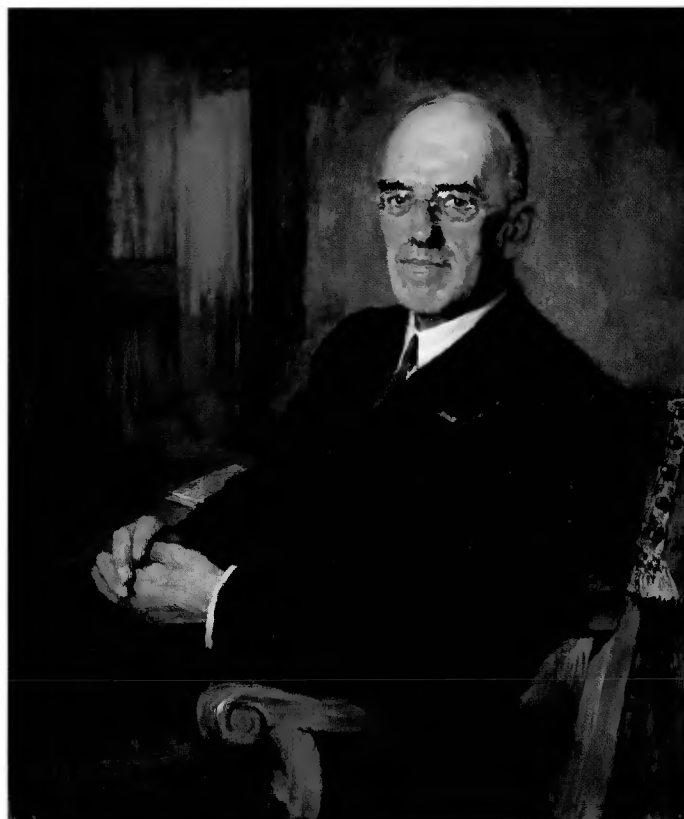
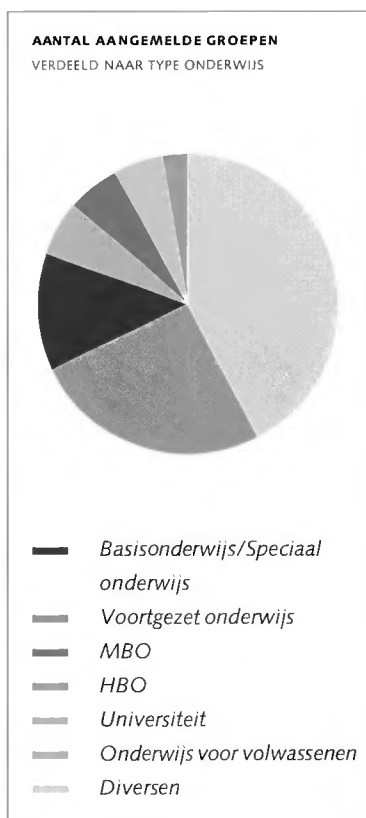
De cijfers over 1993 en 1999 hebben alleen betrekking op het AHM!

Vergelijkende jaarcijfers m.b.t. het aantal aangemelde groepen (excl. busgroepen)

1995	851
1996	563 *
1997	1.015
1998	741
1999	348 **
2000	433

* In 1996 is Museum Willet-Holthuysen i.v.m. renovatie en herinrichting gesloten geweest.

** In 1999 is het Amsterdams Historisch Museum van 1 januari tot 10 december i.v.m. renovatie en herinrichting voor een groot deel gesloten geweest.

BESTUUR VAN DE STICHTING AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

De Stichting Amsterdams Historisch Museum heeft ten doel de belangen van het Amsterdams Historisch Museum te bevorderen in de meest uitgebreide zin van het woord. De Stichting voert het beheer over Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum.

Mr. W.F.C. Stevens, voorzitter
 Mr. G.W. baron van der Feltz, penningmeester
 Prof.dr. M.C. Brands
 Ir. C. den Hartog
 G.J.A. van der Lugt
 Prof. drs. Ed. van Thijn

LEDEN VAN HET GENOOTSCHAP AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

per 31 december 2000

Het museum beoogt met Het Genootschap het Amsterdamse bedrijfsleven te betrekken bij het vergroten van het maatschappelijk draagvlak van het museum en tevens extra inkomsten te verwerven teneinde de museale activiteiten van het museum uit te kunnen breiden.

ABN AMRO Bank N.V.	Koninklijke Luchtvaart Maatschappij nv
Accountancy & Consultancy Amsterdam	Koninklijke Vendex KBB N.V.
Amsterdam Airport Schiphol	Koninklijke Wessanen N.V.
Amsterdam Exchanges NV	Koopmans' Drukkerij BV
Ballast Nedam NV	KPMG
Barbizon Palace Hotel	Kroonenberg Groep
Bouw en Aanneming-mij. Derksen & Singerling b.v.	Labouchere NV
Breedveld en Schröder BV	Locomotive Design & Advertising
Cargill B.V.	MAB Groep
Caron & Stevens/Baker & McKenzie	MeesPierson N.V.
Citibank N.A.	Motivaction
Deloitte Consulting	NCR Nederland N.V.
Delta Lloyd Nuts Ohra	NPM Capital N.V.
Dorned B.V.	De Nederlandsche Bank N.V.
Ekelmans Den Hollander	Oranje-Nassau Groep BV
Ernst & Young	Otis B.V.
Freijzen Plexiglas	Poelwijck Sweers Makelaardij
Galjema B.V. Technisch Adviesbureau	o.g./Vastgoedmanagement
Gemeentelijk Havenbedrijf	Rembrandt Glas bv sinds 1948
Heineken Nederland B.V.	Rijnja Repro BV
Hillen & Roosen B.V.	Sargentini B.V.
IBM Nederland N.V.	Scheers Schilders van 1894 bv
ING Bank	Stibbe Simont Monahan Duhot
Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam	Stichting Drs. C. van Zadelhoff Fonds
Kas-Associatie N.V.	Stichting Het Woningbedrijf Amsterdam
Koninklijke Fabrieken Posthumus BV	Theodoor Gilissen Bankiers N.V.
Koninklijke KPN	VABE Beheer B.V.
	Van der Hoop Effektenbank N.V.

AANWINST/SCHENKING

Portret van G.H. Crone, 1940
 Betsy Westendorp-Osieck
 (1880–1968)
 doek; 87,8 x 72,8 cm
 inv.nr. SA 41407

Gottfried H. Crone (1884–1961) was directeur van de Amsterdamse handelsfirma H.G.T.H. Crone. De firma was gevestigd aan de Nieuwezijds Voorburgwal 104–108 en handelde in thee, tabak en rubber. In de jaren '30 was Crone tevens voorzitter van de Kamer van Koophandel Amsterdam. Het museum heeft het schilderij ten geschenke gekregen van een neef van de geportretteerde. De kunstenaar Betsy Westendorp-Osieck maakte deel uit van de groep 'Amsterdamse Joffers'. Zij tekende, schilderde en etste en vervaardigde voornamelijk portretten en stilleven.

Annual Report Summary

The Dutch-Japanese connection celebrated its 400th anniversary in the year 2000, reason enough to hold a special exhibition organized jointly by the Amsterdam Historical Museum and the Kobe City Museum. The exhibition, titled *Japanese Amazement. Shiba Kokan 1747–1818. Artist under the spell of the West*, opened early in the year accompanied by an ingeniously designed book of the same title, in Dutch and English.

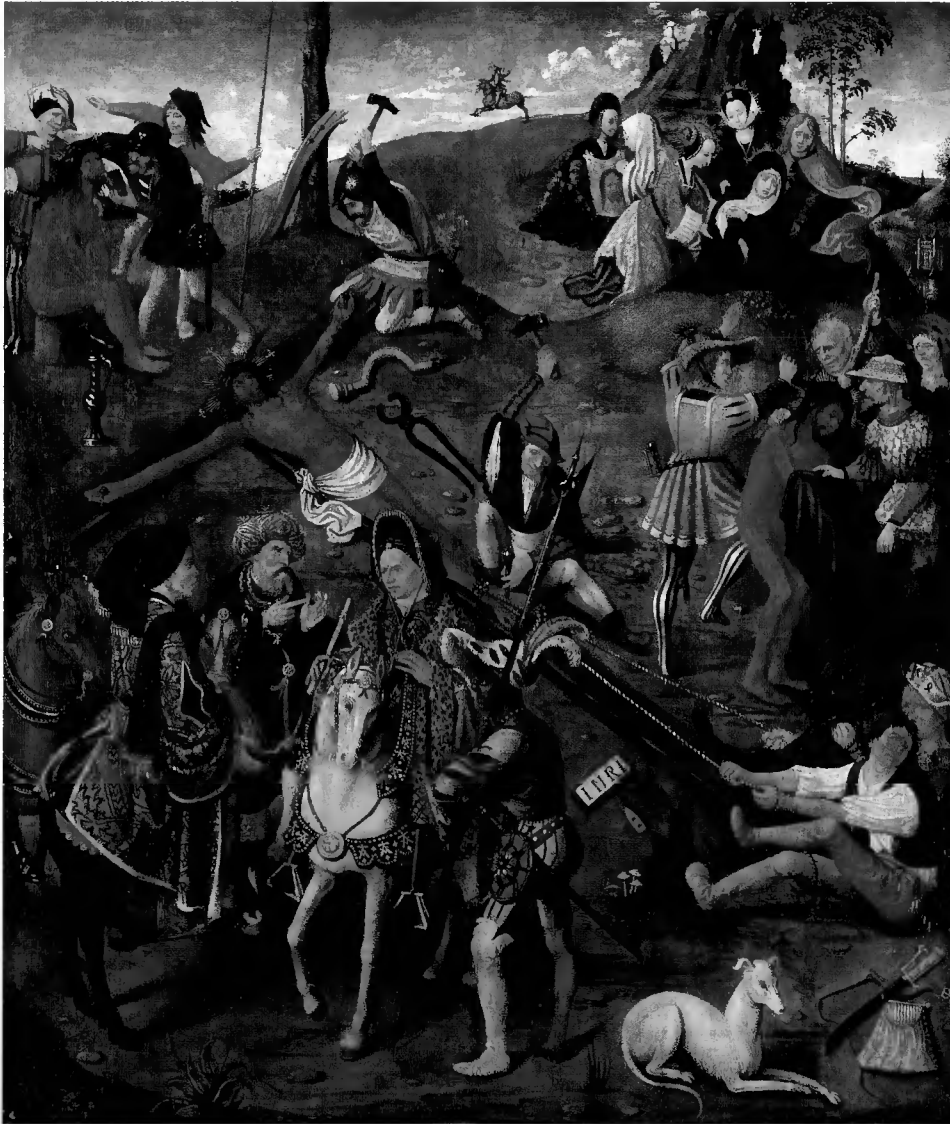
In the 17th century Japan chose for splendid isolation and life according to ancient traditional patterns. The only countries permitted to trade with Japan were China and Holland. Their merchants weren't allowed to live on the mainland, but had settlements on offshore islands. Once a year a Dutch delegation set off from its island on the long trip to the capital Edo (today Tokyo) where they offered gifts such as maps and scientific instruments at the court. Gradually, Western European culture seeped into Japan. In the second half of the 18th century the isolation loosened up a little. The Japanese artist Shiba Kokan came under the spell of Western science and art, with its ingenious application of laws of perspective – a technique then unknown in Japan. He particularly admired the Dutch artist Jan Luyken and copied some of his prints. Kokan made an important contribution to Japanese culture through his adoption of Western ideas and techniques, and this was used as the thread that bound the exhibition together. Many of the objects displayed came from Japanese private collections, or from the collections of the Kobe City Museum and other museums. The curator of the Kobe City Museum, Yasumasa Oka, was co-organizer of the exhibition.

Another exhibition also took the Far East as topic. It was titled *City Bikes* (where Amsterdam and Beijing meet) and was presented in one of the museum's inner courtyards. Links between the two capitals, Amsterdam and Beijing, developed into this outdoor show. Four Dutch photographers offered their impressions of China's capital as a city of cyclists, while three Chinese photographers and one Chinese writer presented their impressions of the cycling life of Amsterdam.

The museum bought items for its collection following the exhibition *Couture locale. Amsterdamse mode 1950–2000* (no English title, the Dutch being a play on the French 'couleur locale'). The work of the most renowned 'older generation' of Amsterdam fashion designers, together with that of promising young couturiers combined to produce a visually exciting show. The museum then purchased one article from each of the younger designers.

Most of the museum is occupied by the permanent exhibition that presents the history of Amsterdam. Small changes and adjustments are frequently made to this, for example with new items being placed in a showcase. Presently there is a plan to present the biographies of men and women who live in Amsterdam, and each year a number of people are asked if they can lend objects, photos and documents for display in the showcase, and give an interview recounting the story of their life. Together, the objects and the narratives collected over several years will go to build up a picture of life in the city of Amsterdam at the turn of the century 20th century. The museum room that houses *Art of the Golden Age* required a facelift and fire-prevention measures as well as climate-regulation adjustments. It emerged from the renovations as a room of elegance and beauty. A selection is on show here from the museum's most superb pieces of engraved glass and stunningly elaborate silver. On the walls hang history paintings, dramatic seascapes, portraits of the city grandees (the *regenten*) and some remarkable scenes showing surgeons including the splendid painting by Rembrandt titled *The Anatomical Lesson of Dr Jan Deijman*. Before leaving the room, lift your eyes and admire the eight ceiling paintings by Gerard de Lairesse.

In 2000 a long-cherished plan saw its fulfilment with the publication of a book in Dutch and in English titled *Treasures of Amsterdam. Highlights of the Amsterdam Historical Museum Collection*.

ACQUISITION/DONATION
Mount Calvary, c. 1500
 Painter unknown
 panel, 64 x 53 cm
 inv. no. SA 41390

On a heavily populated Mount Calvary we witness the events preceding the Crucifixion. The painting depicts various scenes from the Passion. Above left Christ is being mocked; right, he is being flogged and crowned with thorns. Mary and John are visible in the background while Saint Veronica holds up the headcloth with the imprint of Christ's face. In the centre, executioners are nailing Christ to the Cross. The three richly-clothed figures in the foreground play no part in these abominations. They may be portraits of the commissioners. The painting was donated to the Amsterdam Historical Museum from a private collection. It is an excellent addition to the museum's presentation of Amsterdam in the Middle Ages.

On 11 November 2000 the first ever Amsterdamse *Museumnacht* (Amsterdam Museum Night) was held, based on the Berlin museum night. It was an overwhelming success. Almost all of the city's approximately 40 museums opened their doors to the public on this auspicious evening, presenting a variety of remarkable shows and providing refreshments. The doors only closed in the wee small hours. A grand total of 20,000 visitors capered around the city and frolicked through the museums. A carefully constructed programme succeeded in attracting the public aimed at – young people who seldom or never set foot in a museum and spend their Saturday evenings in the pub, at a house party or at the cinema. As the hours rolled on in continued merriment we became sure of one thing: next year we'll do this again. The Amsterdam Historical Museum, which also stood surity for the financing of the project, was the central location from which everything exploded!

This year we loaned exceptional paintings in the museum's collection for two large-scale exhibitions, one in the Rijksmuseum titled *The Glory of the Golden Age*, the other presented in London's Hayward Gallery and titled *Spectacular Bodies: The Art of the Human Body and Science from Leonardo to Now*. This was the inspiration for a thorough restoration of some of these paintings which included one of a splendid ship, symbolizing Amsterdam's source of power and glory in her Golden Age. The picture is by the great seascape artist Willem van de Velde the Younger and shows the ship *De Gouden Leeuw* (The Golden Lion) on the waters of the IJ at Amsterdam. A happy restoration was also the lot of one of the major achievements of Dutch 18th-century art, the painting by Cornelis Troost showing the anatomy lesson given by Dr Willem Röell.

Colofon

uitgave Amsterdams Historisch Museum – afdeling Public Relations – 2001
coördinatie en samenstelling Vincent van de Ven
samenstelling, tekst en redactie Hinke Wiggers, Amsterdam
bijdragen afdeling Archeologie, Norbert Middelkoop, Hubert Vreeken, Lodewijk Wagenaar en Annemarie de Wildt
grafische vormgeving Neon, Amsterdam
foto's (tenzij anders vermeld) Diederik Ingel, Dennis Hogers en Rob Versluys © Amsterdams Historisch Museum
vertaling annual report summary Wendie Shaffer, Amsterdam
druk Koopman's drukkerij bv, Hoorn
papier Dit jaarverslag is gedrukt op Mediaprint zijdemat, chloorarm papier

Amsterdams Historisch Museum

bezoekadressen Kalverstraat 92, Nieuwezijds Voorburgwal 357, Sint-Luciënsteeg 27

openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00–17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00–17.00 uur
 (1 januari, 30 april en 25 december gesloten)

openbaar vervoer tramlijnen 1, 2, 4, 5, 9, 14, 16, 20A, 24, 25, halte Spui

postadres Nieuwezijds Voorburgwal 359, 1012 RM Amsterdam

telefoon (020) 523 18 22

fax (020) 620 77 89

e-mail info@ahm.nl

internet www.ahm.nl

Museum Willet-Holthuysen

bezoekadres Herengracht 605

openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00–17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00–17.00 uur
 (1 januari, 30 april en 25 december gesloten)

openbaar vervoer tramlijnen 4, 9, 14, 20A/B, halte Rembrandtplein, metro halte Waterlooplein

postadres Nieuwezijds Voorburgwal 359, 1012 RM Amsterdam

telefoon (020) 523 18 22

fax (020) 620 77 89

e-mail info@ahm.nl

internet www.ahm.nl

AMSTERDAMS
Historisch Museum